

I (XLI). évfolyam.

9. szám.

1939. november

MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK KÖZLÖNYE

A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
SZAKFOLYÓIRATA

SZERKESZTI:
GYÖRGYFY ÁKOS

BUDAPEST 1939.

KIADJA A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK ORSZÁGOS EGYESÜLETE

A Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye évenként tízszer jelenik meg. Előfizetési ára: Intézményeknek évi 24 pengő; magánosoknak évi 10 pengő; az egyesület tagjai tagdíjuk fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Fesztetics-utca 3.

Tartalom:

<i>Herodek Károly: Az évszáró-vizsga rendjének kialakulása a vakoknál</i> — — — — —	317
<i>Dr. Lőrincz Ákosné Sófalvy Rózsa: Az állami gyógypedagógiai kórtani és gyógytani laboratórium munkássága</i>	328
<i>Györgyfy Ákos: A csendes foglalkozás mint fegyelmezési tényező, a siketnémák nevelés-oktatásában</i> — — —	340
<i>Kiricsi Lajos: Mégegyszer a hangkapcsolásról</i> — — —	344
<i>Egyesületi élet</i> — — — — —	346
<i>Szép József: Küldjünk anyagot a magyar siketügyi és beszédpedagógiai múzeumnak</i> — — — — —	349
<i>Tanárképző főiskolánk reformálásának kérdése. (H. K.)</i> —	350
<i>A vakok világából</i> — — — — —	352
<i>Hirek</i> — — — — —	353

Laptulajdonos: Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Országos Egyesülete.
Felelős kiadó: Szentgyörgyi Gusztáv.

Máté-nyomda Budapest, VIII., József-utca 61. Telefon: 139—259.

MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK KÖZLÖNYE

A MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA

I. (XLI.) ÉVFOLYAM
9. S Z Á M

FELELŐS SZERKESZTŐ: GYÖRGYFY ÁKOS

BUDAPEST, 1939
N O V. H Ó

Az évfáráó-vizsga rendjének kialakulása a vakoknál.

Írta: Herodek Károly.

A vakok évfáráó-vizsgálata, itthon és egyebütt, minden időben érdekelte a közönség széles rétegeit. Aki azon megjelent, mindig kultúrértékkel és megneemesült emberbaráti érzéssel meggyarapodva távozott onnan. Hála a székesfőváros közönségének, a világtalan gyermekek és ifjúság szellemi és fizikai munkájának betakarítási ünnepén mindig örömmel vett részt. Éppen ezért az intézet igazgatói, karöltve a tanári karral, derekasan felkészültek a nyilvánosság elé való lépésre.

Azt mondhatnók, hogy szinte örökségképpen száll nemzedékről-nemzedékre a vakok évfáráó-ünnepéye. A nemes tradíció oda vezet, ahol a vakok felkarolásának és nevelés-oktatásának gondolata a szívekben legelőbb megfogant. A francia vakok *Nemzeti Intézetének* történetében megtalálhatjuk hű leírását annak, hogy milyen rendkívül nagy érdeklődés nyilvánult meg már akkor is a közönség részéről a vakok nevelés-oktatása iránt, amikor ebben az ügyben az első kapavágást megtették. *Haüy Bálint* nyilvános fellépése a közönség széles rétegében osztatlan megértéssel találkozott és ezen nem is lehet csodálkozni, mert a fizikai látóképesség kialvadása helyébe állította a szellem és lélek tisztánlátását. Annyi új gondolatot vitt a nagyközönség elé a dombor betűképeknek tapintás által való felfogásával, az elméleti ismeretek újszerű nyújtásával, különösen pedig a zenének a vakok művészi feldolgozásával, — hogy a könyörületes szívű emberekben a legszebb reményeket keltette fel a jövőbeni jobb sorsuk kialakítása iránt.

Haüy Bálint fellépésével szinte párhuzamosan a volt Osztrák-Magyar monarchia fővárosában, Bécsben, nemkevesébbé gazdag tudású és nagyszívű férfiú tűnt fel *Klein János Vilmos* személyében. Klein János munkássága nem mutatja azt az egyetemes, átka-roló törekvést, amelyet Haüy fellépésében megállapíthatunk, azonban az kétségtelen, hogy a monarchia és a vele szomszédos álla-

mok vakok ügyének megindulása az ő varázsoserejű fellépésének köszönhető. Nyilvános vizsgái a régi császárvárosban eseményszámba mentek és felfigyelt rá mindenki, aki számottevő tényezőnek volt tekinthető a művelt osztrák társadalomban.

A humanitárius ügy olyan terület, mint a méheknek a virágmező: a rezonáló lelkek ellepik és csakhamar megkezdődik az építő munka. A bécsi humanisztikus mezőről hozzánk is átszakadt ez a törekvés és egy nemes lélek és derék férfiú: *Beitl Rafael* személyében megkezdődik a fészekrakás. Az ő tiphlopedagógiai munkálkodása nyomán az *első próbatét 1825-ben* a régi koronázóvárosban, felejthetetlen *Pozsonyunkban*, a megyeház termében tartatott „az új iskola kezdő növendékeivel a nádor, az alsó- és felső tábla tagjai előtt”. Aztán, hogy gyakorlati okokból pár hónapi szereplés után, 1826-ban Budapestre került az intézet, a főváros közönsége csakhamar szívébe fogadta annak világtalan lakóit és a szeretet minden jelével elhalmozta. Mondanunk is alig kell, hogy a király helytartója, a dicsőemlékezetű nádor által létesített intézet egyik érdekességét képezte a fővárosnak.

Beitl Rafael és munkatársai mindent elkövettek az intézmény népszerűsítése és fejlesztése érdekében, s ennek az apostoli munkálkodásnak meg is lett az eredménye. *A Pesti Vakok Intézete*, ahogyan akkoriban nevezték, szervesen kapcsolódott be a hazai humanitárius ügy talajába és egyik általánosan kedvelt és közzismert kultúrintézményévé fejlődött. Hatékonyan közreműködtek e tekintetben a nyilvános „próbatétek”, ahogyan akkoriban az évváróvizsgálatokat nevezték.

A vakok próbatételei a közönséget több szempontból érdekelték. Hiszen abban az időben mind a higiénikus viszonyok, mind pedig a természet nagyjelentőségű regeneráló állomásai és bizalmatkelteő eredményei messze mögötte állottak a mai fejlett állapotoknak. Aztán a trachoma, a himlő és a különféle gyermekkori fertőzőes szemgyulladások Damokles kardjaként lebegtek a társadalom felett és bizony sohasem lehetett tudni, hol, milyen körülmények között csap le a vakságot okozó kór rettenetes és elháríthatatlan veszedelme. S ha a kifürkészhetetlen emberi sors mégis megkívánta a maga áldozatát, legalább a saját helyszíni tapasztalatai alapján meggyőződhetett arról, hogy a világtalan gyermekekkel az altruizmusból fakadó emberszeretet csodás eredményeket tud felmutatni. Így hát segített mindenki a nagynevű nádor által elvetett mustármag növelésében és terebélyessé tételében.

Ha a vakok évváró vizsgálatainak szerves kapcsolatait analizáljuk, két főszempont ötlük szemünkbe: *az egyik* az, hogy szakember vizsgálja felül a taneredményt, *a másik* az, hogy a nyilvánosságot tájékoztatjuk a vakok nevelés-oktatásának eredményeiről. Az első esetben *zárt vizsgálatról* van szó, amikor a tanterv által előírt ismeretanyag átadásáról, illetőleg feldolgozásáról akarunk meggyőződést szerezni. Az ilyen vizsgálaton keressük, mily

mérvben érvényesült a speciális oktatásban alkalmazott methodikai eljárás, továbbá, hogy a vaksági állapot adottságai, illetőleg gátlásai mily eredménnyel használtattak fel. Szóval ennél a vizsgálatnál az anyagszerű feldolgozáson, a tanárnak az oktatás sodrába való beállásának és személyes értékének megítélésén és az alkalmazott tipopedagógiai módszeres eljáráson van a hangsúly. Ezeknek a vizsgálatoknak az ideje nincs fix időponthoz kötve, különböző alkalmakkor, tanév közben, vagy tanév végén történhetnek. Ez mindig a körülményektől függ.

A Vakok József Nádor Királyi Országos Intézetét, mint a történetében olvassuk, 1826—1873-ig „*kormányzóbizottmány*” igazgatta. Ennek hatáskörébe tartozott minden főbb mozzanata az intézetnek. Ide tartozott az intézet ügymenetének és tanulmányi rendjének ellenőrzése és felülvizsgálata is. És mint a gondosan megírt jegyzőkönyvekből kitűnik, feladatának teljes mértékben meg is felelt. Ennek a felsőbb helyről kiható érdeklődésnek köszönhetjük, hogy mindjárt az intézet alapítási évének periódusában, 1827-ben kiváló pedagógiai írónk és a Kisfaludy Társaság alelnöke: *Schedius Lajos* nagy körültekintéssel és szakszerűséggel elkészítette a „*Plánumot*”, vagyis az első oktatási tervet a *Pesti Vakok Intézete* számára.

1873-ban az intézet a magyar állam kötelékébe ment át és innen kezdődőleg a kultuszminisztérium hatáskörébe tartozott a taneredmény felülvizsgálása. Miniszteri biztosok, szakfelügyelők, tanulmányi felügyelők és egyéb titulussal rendelkező megbízottak szálltak ki az intézetbe és tették bírálat és megfigyelés tárgyává az ott folyó munkát. Az ellenőrzés és szakszerű irányítás feltétlenül jó hatással volt a taneredmény fokozására és a tanárok munkásságára. Bírálataik és szakvéleményeik nyomán üdvös intézkedések foganatosítottak, amelyek kétségtelenül a fejlődés és haladás irányvonalán támogatják az igazgatást. Az intézet tanári kara pedagógiai tevékenységének voltaképpen az ilyen „kiszállás” volt az igazi próbatétele. Ekkor győződött meg a felettes hatóság, szakközegének jelentése alapján az oktatószemélyzet munkásságáról és egyéni rátermettségéről.

A második szempont szerint a vizsga — és a jelen esetben tulajdonképpen ez a lényeges — *a nagy nyilvánosság tájékoztatására szolgált*. Amíg az osztályvizsgálatoknál, amint az már a fentiekből is kitűnik, az időpont nincsen előre megállapítva és az előkészítési, vagy egyéb munkálatokra egyáltalában nincsen szükség és teljesen mellőzve lesznek a programmszerű megállapítások is, addig az évváró-vizsgálatok terminusa mindig időhöz van kötve, a siker biztosításához előkészületek történnek és a programmszerű megállapítások is integráns részét képezik a vizsgálatnak. Tenni kell ezt már azért is, hogy a közönség jó előre tudomást szerezzon a humanitárius ügy eseményeiről és hogy megtalálja érdeklődése kielégítésének minden egyes mozzanatát. Az évváró-vizsgá-

latokon, amelyek egyébként rendszerint ünnepélyszámba mentek, gondosan megválogatott és begyakorolt anyag került bemutatásra. Ez másként alig is lehetséges, mert a laikus közönséget a zavar-talan menettel, a precíz munkával és színvonalas előadással lehet az ügy barátaivá megnyerni. Különösképpen nagy propagandisz-tikus jelentősége van, egy minden vonatkozásban gondosan felépí-tett záróvizsgai programnak. A közönség az abszolút szépet sze-rencsésen össze tudja hangolni humanisztikus érzelmeivel. Jóbará-tokat, mecénásokat úgy lehet az ügynek megnyerni, ha egész lélek-kel és odaadással adjuk át magunkat annak az élethivatásnak, amelyre a sors bennünket kiszemelt.

Az évváró-vizsgálatokban rejlő propagandisz-tikus erkölcsi tő-két az intézet mindenkori igazgatói jól ki is használták az ügy ja-vára. Ezt nemcsak az alapítás éveiben láthatjuk, a későbbiek fo-lyamán is meggyőződhetünk róla. *Dr. Mihályik Szidor* igazgató a „*Vakok*”-ról írt és 1870-ben kiadott munkájában találunk ide vonat-kozóan értékes megjegyzéseket. Azt írja a kiváló szerző egyebek közt: „*Beitl Rafael* segédül a bécsi vakok intézetében nevelt *Herte-lendy Gábort* kapta és annak közreműködésével Pozsony megyeház-termében az új iskola kezdő növendékeivel a nádor, alsó és felső tábla tagjai előtt próbatétet tartott, amely alkalommal egy, a po-zsonyi evangélikus liceumban képzett fiatal vak egyén, *Füredi László* önkészítette beszédet mondott, az el nem odázható vakok intézetének alapítása tárgyában.”

Amikor a Pesti Vakok Intézete a fővárosban megkezdte mű-ködését, a próbatételek eseményszámba mentek. József nádornak a vakok intézete szívügyét képezte. Érthető tehát, hogy a közönség a vakokat pártfogásba vette és minden megnyilvánulásukra figyelt. A Vakok József Nádor Királyi Országos Intézetének *múzeuma* tör-ténelmi időkből datált olyan dokumentumokat őriz, amelyekből vi-lágosan megállapítható, milyen program alapján bonyolítottak le a próbatételek, melyek voltak a tárgyak és milyen anyag körében mozogtak a világtalan tanulók. Nem lesz érdektelen, ha ezekből a kortörténeti jelleggel bíró okmányokból okfejtésünk alátámasztá-sára és további elgondolásaink kifejtésére egyet kiemelünk és szó-szerinti másolatban bemutatjuk. Egy 105 év előtti „*Meghívás*” szó-szerinti szövege a következő, a címbeli megszólítással együtt.

„*Meghívás nyilvános próbatételhez*, mely a cs. és kir. főherceg József, Magyarország nádorispánnya protekciója alatt álló pesti Vakok Intézete nevéndékeivel fog tartatni, a közönség kívánsága kielégítésére vasárnap, augusztus 24-én délután 3 órakor a vár-megyház termében.”

„*Próbatételnek rendje:*

1. Megszólítás, két nevéndék által magyar és német nyelven.
2. Négyhangú karének.
3. Vallásbéli tanítás magyar és német nyel-ven.
4. Magyar nyelv-tanítás.
5. Számvetés emlékezetben és jegyek-kel.
6. Német nyelv-tanítás; olvasás és írás.
7. Természethistória.

technológia és természettudomány. 8. Geográfia. 9. Hazabeli história magyar nyelven. 10. Muzsikának theóriája *emelt kórák szerint*. 11. Ezek után fognak a nevéndékek többféle kézimunkákban, melyekben az intézetben tanítódnak, úgymint: fonásban, kótésben, varrásban, sat. a kegyes Véndégek jelenlétében dolgozni: emellett fognak énekelni, német és magyar intézetbéli énekeket: egyszersmind lehet majd látni több dolgokat, melyeket a nevéndékek az intézetben elkészítettek. 12. Muzsika-produkció: 1. Egy Polonaise quartettben. 2. Variatiók hárfán. 3. Spohrtól Fortepianóval és Kürttel. 4. Egy darab Quintettben. 5. Trombita-harmónia. Végre fognak a nevéndékek énekelni egy köszönet-éneket jóltevíókhez. Augusztus 21-én. 1834. A pesti vakok intézete igazgatóságától."

Eddig a „Meghívás”. Ha most a próbatétel rendjét tüzetesebben szemügyre vesszük, az első, ami megragadja figyelmünket, a programmon végigvonuló gondosság, alaposág és szakszerűség. Nincs abban semmi cikornyás felületesség, elnagyolt sietség, sőt húségesen adja vissza stílus és kifejezés tekintetében is a XIX. század 30-as éveinek gondolkozását és írásbeli fogalmazását.

Milyen szépen indul a program! Mindjárt az első szám ünnepi köszöntés, vagy mint a „Meghívás” írja: „Megerszólitás”. A magyar ember ósrégi szokása ünnepélyes alkalmakkor a *szíves köszöntés*. Majd nyomon követi a „Négyhangú ének”. Régi angolországi tanulmányuti emlékeimet idézi fel. Itt is énekekkel dicsóítik az Urat és látnak napi munkájukhoz a világtalan tanulók. Szép, megható szokás. Megfogja az ember lelkét, szívét, s a vakok énekében annyi báj és mély érzelem nyilvánul meg, mint sehol egyebütt.

A próbatétel tulajdonképpen munkáját a „Vallásbéli tanítás” vezet be. Isten segítő kezét, a mi lélek- és szellemformáló oktatósunkban, sohasem nélkülözhetjük. Aki e megszentelt területre közőmbös lélekkel és hideg szívvel lép, munkája nyomán az igazi, áldásos eredmény sohasem fog fakadni. Meg kell gondolnunk, hogy nem látni és a hit világosságát a lelkekben meg nem gyujtani, súlyosabb hiba, minden érzékszervi fogyatékoságnál. Nyomában a valláserkölcsi értékek zuhanása következhetik be.

Aztán rendre sorakoznak fel a plánum szellemében feldolgozásra kerülő hasznos polgári ismeretek, élén a magyar nyelv tanításával. Csodálatos a tárgyak bősége, a tudománynak élénken buzogó forrása! Már abban az időben is meggyujtották a lelkekben a szellem világosságát, sőt „technológia” című tárggyal bővítették.

A program hatodik pontjában a német nyelv tanításával kapcsolatban tétetik említés az írás-olvasásról, ami annál is inkább feltűnő lehet, mert a negyedik pontban magyar nyelv szerepel a tárgysoron és itt írás-olvasásról szó nem esik. Ennek oka, sok egyéb szempont mellőzésével, hihetőleg az lehetett, hogy az intézet sajtó hiányában nem tudott magyarnyelvű könyveket előállítani és a tanulók kezébe adni. A vakok számára speciális domborbetűs ol-

vasókönyvek igényeltetnek, ezek előállításához különleges nyomdai berendezésre van szükség. Csak a 70-es években gondolhattak arra, hogy egy gyöngnyomású kézisaajtót szerezzenek be. Ezen a sajtón 1872-ben készítették az *első gyöngnyomású latinbetűs ábécés és olvasókönyvet* Gutheil Ádám vakintézeti tanár szerkesztésében.

De menjünk tovább, mert felettéb érdekes boncolgatni a több, mint százéves ritkaságszámba menő dokumentumot. A program 11. pontja alatt olvassuk a technikai tárgyakat. Ebben az időben *fonásban, kötésben és varrásban* képezték ki a vakokat; kifejezetten nem jelöli meg a „Meghívás” az egyes iparágakat, csupán általánosságban szól róluk. Ami azonban feltűnő és a vizsgálatot színebbé tette, az élő demonstráció, vagy mint a tárgysorozat mondja: a tanulók a kegyes Vendégek jelenlétében dolgozni fognak. Ehhez még hozzáfűzi: „Lehet majd látni több dolgot, melyeket a nevendékek az intézetben készítettek.”

A „Meghívás” 12. pontjában „Muzsika-produkció” került bemutatásra. Rendre fel vannak sorolva az egyes hangszerek, amelyek abban az időben a tanítás eszközeiül szolgáltak. És végül nem feledkeznek meg a jóltevőkről sem, ezeknek „a nevendékek énekelnek egy köszönet-éneket”.

A mai kor gyogyepedagógusát bizonyára érdekelni fogja a próbatétel időpontja is, amely az utolsó nyári hónap, augusztus 21-ik napjában van megállapítva. Az intézeti rendtartás nem igazodott a szorosabb értelemben vett nevelő-oktató intézményekhez. Ennek oka, hogy gyermekek, ifjak és idősebb egyének vegyesen kerültek be az intézetbe, mert a felvételi kor nem volt élesen körülhatárolva. Ez aztán meglazította az intézménynek nevelő jellegét. Egyébként is az intézet igazodott az ország agrár jellegéhez, mert a tanulók nagyobb százaléka ebből a rétegből került ki.

A bemutatás az intézeti épületen kívül, a *vármegyeház* ünnepi termében történt. Ez érthető is, mert az intézet mecénása és pártfogója, Pest-vármegye első alispánja (a mai értelmezés szerint főispán) volt, aki, mint a kormányzóbizottmány elnöke, súlyt vetett arra, hogy a vakok vizsgája megfelelő keretekben folyjék le.

Ime, a próbatét százéves dokumentuma! Nemcsak a műhelymunkába enged betekintést, hanem kortörténeti képet is állít elibénk, s aki szeret a mult eseményein elmerengni, sok érdekes reminiscenciát idézhet fel lelkében. Annyi tény — és erről minden búvárkodó szellem meggyőződhet —, hogy a kormányzóbizottmány működésének jótékony kihatása a vakok nyilvános próbatételeinél a Pesti Vakok Intézete történelmének legszebb lapjai közé tartozik. Drága ékkő gyanánt illeszkedik be a história nagyértékű eseményei sorába a XIX. század 30-as és azt követő években rendezett nyilvános szereplés. E kor tükörképét mutatja annak, miként lehet valamely ügyet népszerűvé tenni, a fejlődés alapjait lerakni és a társadalom szívében a szeretet magvát elhinteni. A ma gyermekének

ehhez a forráshoz kell járulnia, hogy filantropikus munkájához erőt és ihletet merítsen.

Az intézet államosításának gondolata már a 60-as években felvetődik, s erős hullámozása a 70-es évek küszöbén jelentkezik. Ebben a gondolatterben mind több jog adatik az igazgatónak és intézkedéseiben nagyobb szabadság érvényesül. Az önállóságra való törekvésnek újszerű irányzata nyilvánul meg az intézeti élet többféle mozzanatában és az évfáráó-vizsgálatokban is. Most már szakember kezébe összpontosul a vezetés, ő adja az ütemet a nevelő-oktató munka terén és az ő feladatát képezi az évfáráó-vizsgálatok programjának elkészítése is. Az igazgatói székben dr. Mihályik Szidor ül, aki nagybátyja, Halványi Ev. János intézeti igazgató mellett zsenge gyermekkorában frigyre lépett a vakok igyével. Jóllehet jogi képesítéssel rendelkezett, hajlamai mégis a Pesti Vakok Intézetéhez vonzották. Fialat, tettrevágyó férfiú, aki a tiphlopedagógia vívmányait ebben a koncepcióban, egész vonalon igyekszik a vakok ügye javára felhasználni. Mindenütt reformtörekvés nyilvánul meg, s különösen az országosítás gondolata foglalkoztatja egész valóját. Nagyértékű munkája is az országosítás sugárkévéjében íródott. A „Vakok”-ról sok és érdekes mondanivalója van, s az idézett munka címe a históriai adatokon kívül több metodikai irányzat fejtegetését tárja elének. Emeljünk ki ebből a mozgalmas korból tárgyunkra vonatkozólag egy nyilvános vizsgál meg hívt, mely felfogásában egészen más, az eddigiektől eltérő vágányon igyekszik kitűzött célját elérni. Az alább közlendő „Meghívás”-ban a francia iskola szelleme érvényesül és sok érdekes dolgot tartalmaz a jelenlegi állapotok szempontjából is. No, de lássuk a „Meghívás” teljes szövegét!

„*Meghívás* a pesti vakok-intézete növendékeinek, kedden, 1871. július hó 25-én 8½—12 óráig a *Polgári Lövölde nagytermében* tartandó nyilvános vizsgájára.”

„*Tantárgyak rendsora*: 1. Hittan. 2. Betűzés, olvasás, nyomtatás és szabadkézirás. 3. Földrajz. 4. Magyar nyelvtan. 5. Számítan. 6. Magyarok története. 7. Természetrajz. 8. Kézimunka. Felváltva minden tárgy után a következő zenedarabok fognak előadatni:”

„*Énekre* 1. „Temetésen”, népdal. Füredi Lászlótól. 2. „Boldog, aki zordon napon”, kétszólamú dal, Raff Joachimtól. 3. „Tied vagyok, tied hazám”, négyszólamú dal, Doppler Károlytól. 4. „Terjed az éj homálya”, ötszólamú dal, Gounod-tól. 5. „Szállj kis sajka, szállj!”, kétszólamú kar, Rohde-tól. 6. „Imakar” Nabukodonozorból, Verdi-től.”

„*Zongorán*: 1. Puritáni négykézre, Beyer-től, játsszák Andreska Teréz és Lakatos Róza. 2. Galop de Concert, négykézre Ketterer-től, játsszák Gerzi Magdolna és Zeiner Fanny. 3. Ábránd, szerzé Illés Dezsó, játssza a szerző. 4. Tarantella négykézre, Raff Joachimtól, játsszák Illés Dezsó és Mendler Miksa. 5. Roham-induló,

két zongorára, nyolc kézre Liszt Ferenc-től, játsszák Mendler Miksa, Molnár János, Kopp Vilmos, Schieszl József.”

„Zenekar és egyéb hangszereken: 1. Hegedő-hármas, Hermann-tól, játsszák a harmadik osztályú növendékek. 2. Lucia, zenekarra alkalmazta Pischinger Alajos. Játssza az intézeti zenekar 3. Trovatore, zenekarra alkalmazta P. A. 4. Dinorah, zenekarra alkalmazta P. A. 5. Tréfás polka, zenekarra írta Pischinger Alajos. 6. Rózsa-völgyi-émlék és magyar népdalok, cimbalmon játssza Néveri Gyula és Szente Lajos. 7. Bölcsődal, Schubert-től, gordonkán játssza Molnár János. 8. Rigoletto, fuvola-kettős Diabelli-től, zongorakisérettel játsszák Kopp Vilmos és Menkó István.”

„Délután 5 és ½ órakor a vizsga orgonálás és testgyakorlásból az intézeti épületben folytatattik.”

Ha a vizsgai programot áttanulmányozzuk, az első, ami szemünkbe ötlik, a zenének túlzásfoltossága. A „Tantárgyak rendsora” szerint, amint a „Meghívás” mondja: „Felváltva minden tárgy után” zenedarabok fognak előadatni. A tárgyak közé 6 énekszám van beiktatva. A „Meghívás” következő műsorszámait szintén zenei számok, részben zongorán, részben egyéb hangszereken előadva. Zongorán 5, zenekar és egyéb hangszereken pedig 8 szám szerepel. Ide valóban ráillik: A jóból is megárt a sok!

Tudnunk kell, hogy dr. Mihályik Szidor, maga is kiváló zenész, erős jobbrafordulást mutat a zeneoktatási irányzat felé, teljesen a francia iskola szárnyai alá helyezi magát és nem veszi észre, hogy közvetlen közelében elterülő németbirodalmi államokban egészen új szelek fújdogálnak. Az irányzat figyelmen kívül hagyja a vakok ipari képzését. Amíg az előbbi programban jótékonyan érvényesül a „technológia” és „egyéb fonási tárgyak” csoportja, addig itt csupán „kézimunka” címen találunk némi sovány ízelítőt a fizikai foglalkozásból.

Öröndetesen láthatjuk, hogy a „Meghívás” tárgyai sorából hiányzik a német nyelv. Dr. Mihályik Szidor igazgató erősen magyarérmű ember volt, s az egész vonalon a magyar nyelv használatát vezette be. Itt találkozunk *betűzéssel és olvasással*, sőt a *szabadkézi írással is*. A szabadkézi írás alatt valószínűen a Hebold-féle írást értették, amelyet a tanulók egy erre szolgáló alkalmas készüléken, az ú. n. *Hebold-táblán* sajátkezűleg, apró kockafiókokba írtak. A József Nádor Intézet múzeumában ebből az időből számos Hebold-írással füzetet találunk. Némelyik növendék olyan tökélyre vitte ezt a szabadkézi írást, hogy a látó ember dicséretére is méltó volna.

A „Meghívás” végső mondatában reábukkanunk a testgyakorlás bemutatására. Ezt örömmel olvassuk és regisztráljuk, mert a fizikai nevelés kiegészítő részét képezi és jelentőségénél fogva a vakok nevelésében fontos szerepet tölt be.

Minden szépítgetés nélkül, őszintén megvalljuk, hogy nekünk az 1834. évi nyilvános vizsgálat programja rokonszenvesebb. Ro-

konszenvesebb annál az egyszerű oknál fogva, mert három síkon történik a vakok nevelés-oktatása: *a)* szellemi, vagy intellektuális téren, *b)* zenei területen és *c)* fizikai, vagy ipari téren. A túlzásba vitt zenei képzés, mint a históriából ismeretes, évek múltával megbosszulja magát. Az intézeti életben bizonyos egyhangúság, mozdulatlanság, hogy ne mondjam lethargia ütötte fel tanyáját és kiessett a lendület és fascináló erő.

Az államosítást követő évtizedekben a társadalmi tevékenység görbéje lefelé haladó tendenciát mutat, hiányzik a szélesebb körű érdeklődés. A vizsgálatoknak propagatív jellege mgeszűnik és tisztán demonstratív színvonalra csökken. Annyi tény és való, hogy az intézetnek állami kezelésbe való átvétele nem szolgálta a nyilvános szereplés népszerűsítésre törekvő előnyeit. Elhalványul az evolúció, hogy helyet adjon a stagnációnak.

Ilyen körülmények között találja az intézetet a 90-es évek első tizedében *Roboz József*, az emberbaráti intézetek országos szakfelügyelője. Határozott, bátorfellépésű férfi volt, aki képességei tudatában érvényesülni akart. Szakismereteit a gyogyepedagógiai oktatásügy külföldi tanulmányozásával egészítette ki, telve volt a modern eszméktől és azoknak a hazai viszonyokba való átültetését szükségesnek tartotta. Ezzel a mentalitással lépte át a Vakok Országos Intézete küszöbét. Itt azonban nem remélt ellenállásra, sőt ellenséges magatartásra talált. Az ellenséges érzelmek kirobbanásának színhelye és időpontja az 1895. évi június havában megtartott évváró-vizsga volt. A vizsgán nagy közönség vett részt, s kezdetben mi sem mutatta a bekövetkezendőket. Amikor Roboz József mélyebben belenyúlt az ismeretanyag-tarsolyába, hogy kipuhatojja a növendékek tudását, egyszerre kitört az elfojtott ellenszenv, amely a vizsga további menetét lehetetlenné tette. Ezzel az akkorddal a vakok nevelés-oktatásügyének egy érdekes és nevezetes korszaka záródott le.

1896-ban, a millénium évében már *Pivár Ignác* áll az intézet élén. Programját a következőkben adjuk: fejlődés, haladás, becsületes munka és korszerű eszméknek és eredményeknek a hazai talajba való átültetése; világosságot és rendet teremteni az eddig zavarosnak tetsző jog és kötelesség értelmezésében; altruizmussal átítatni humanisztikus munkánkat és a *do ut des* elvének saját személyén át érvényt szerezni; megismertetni a szakférfiakat a külföldi szakirodalmi törekvésekkel, s mindenkifelett az oktatás munkáját a tanterv szellemében végezni; s azonfelül mindent elkövetni, hogy az ügy fejlődjék és virágozzék. Tudjuk, hogy a jószándékat sok akadály keresztezte, az energikus akarást és célkitűzést nem követte mindig a tett.

Pivár Ignác az eddigi irányzatot revízió alá vette és Roboz József sugallatára, valamint saját jobb meggyőződése szerint szakított a túlzásba vitt zenei irányzattal. A zenét főképpen a kedélyképzés szolgálatába állította, hogy a harmónikus nevelés-oktatással

előkészítse a növendékeket élethivatásukra. Az évvizsgálóvizsgálatok az intellektuális tárgyak előtérbe nyomulásával tartatnak meg, a zenei tárgyak pedig mint aláfestő, vagy kísérő tárgyként szerepelnek. A vizsgálatnak ez a formája teljesen megfelelt a kor követelményeinek.

Az ügy egészséges ívelésében nem állhatott be szünet, minél hatályosabban volt biztosítva a nyugodt fejlődés, annál inkább merültek fel gondolatok és tervek az évvizsgálóvizsga eddigi formájának megváltoztatására. Mert az nyilvánvaló volt, hogy egy ünnepszámba menő és pár órára terjedő évvizsgálóvizsgálaton nem lehetett megfelelő képet nyújtani a növendékek haladásáról. Az 1910—1914. évekre esik az az időszak, amikor a most is érvényben lévő évvizsgálóünnepélynek programja kialakult. A megifjodott humanitárius oktatásügy korszerű eszmeáramlata tükröződik a jelenleg is érvényben lévő évvizsgálóvizsgálati programmban: összhangzatos, serény és lelkes munkából fakadó színvonalas eredmény bemutatása.

Lássuk egyébként az évvizsgálóvizsgálati programnak körvonalait, amelyek egy csapásra nyilvánvalóvá teszik elgondolásunkat: 1. Istentisztelet és hálaadás. 2. Taneredmény bemutatása osztályokban szülőknél és érdeklődőknél. 3. Tisztelgés a nemzeti lobogó előtt és dísz torna az udvaron zenekísérettel. 4. Vizsgai ünnepély a díszteremben. 5. Kiállítás az ipari és kézügyességi tárgyakból, valamint a női kézimunka bemutatása.

A világtalan növendékek humanizmustól megszentelt otthonában a mindenható Isten gondviselő kezéről sohasem szabad megfeledkezni. A hazafias és valláserkölcsei kötelemek egyaránt erre sarkallnak. A magyaros hangulatú díszteremben orgonaszó hangjai mellett magasba tör a növendékek klasszikus éneke. Az egybegyűltek szemében az öröm és hála könnye ül, amikor feltörnek a *Te Deum* ünnepi akkordjai.

Az istenházából az iskolába vonulnak, hogy az *ora et labora* jeligének végső ecsetvonásait nyilvánosság jelenlétében elvégezhesük. Itt a szülők meggyőződhetnek gyermekeik előhaladásáról és láthatják a türelem és szelídség pillérein nyugvó pedagógiai eljárást, amelyet a tanároknak az oktatás sikere érdekében alkalmazniok kell. Itt kapják kézhez gyermekeik egy tanévi munkájának írásos dokumentumát, a bizonyítványt és útmutatást nyernek a gyermekekkel a nagyszünetidőben való bánásmódról nézve. És végül — amit nem lehet eléggé hangsúlyozni — a munka műhelyében csendül össze a szülő és tanár közös törekvése a gyermek javának előmozdítása érdekében.

Az óramutató kilencet jelez, a villamoscsengő megszólal és az egész növendéksereg levonul az udvarra s itt katonás fegyelmezettséggel felsorakozik az ünnepi tornára. Gyönyörű, színes kép! Elöl a nemzeti lobogó, mögötte a formaruhás növendéksereg, fiúk és leányok vegyesen. Felcsendülnek a nemzeti himnusz fenséges akkordjai, s a növendékek lelkesen éneklük „Isten áldd meg a ma-

gyart...!” Szinte pillanat alatt széteszlik a társaság, hogy helyet adjon a bájos énekszó mellett felvonuló tornacsoportoknak. E kis csoportok ügyes mozgása csakhamar tapsra ragadja a közönséget, pompás szabadgyakorlataival. Itt mindenki tudja a maga dolgát, nincs semmiféle diszszonancia, amely zavarhatná a szép képet. A karélyban felsorakozott közönség lelkesedik, tapsol a levonuló csoportoknak és elhalmozza a bájos gyermekeket szeretetének minden jelével.

A szabadgyakorlatokat nyomon követik a szer- és atletikai gyakorlatok. Itt már az izomerő és gimnasztizált testügyesség lép előtérbe, miért is e gyakorlatokat a serdült ifjak mutatják be. A feszülő kar- és lábizmok, a domborodó mellkasok szemléletiesen tárják a vendégek elé, hogy a Vakok Országos Intézetében a testnevelés polgárjogot nyert és a tanulók fel vannak készülvé egy hosszú és küzdelmes életre. Egy-egy gyakorlat a korláton, vagy súlydobás és ugrás, azonnal meggyőzi a szemlélőt, hogy itt csupa értékek tanuja lehet és a részvét megnyilatkozásának nincsen helye.

Az idő gyorsan halad, az intézeti óra mutatója a 10-es számon van és megszólalnak a villamoscsengők, hogy a növendékeket és a vendégsereget a díszterembe hívják és sor kerüljön a végső aktusra: az ünnepélyre. A növendékek énekkara felvonul a pódiumra és egy-egy pompás énekszámval bevezeti az ünnepélyt. A program egyébként úgy van összeállítva, hogy abban az intézet minden egyes tagozatából szerepeljen egy-egy növendék. Felvonulnak tehát a kis óvodásoktól kezdve az elméleti osztályokon át a továbbképző osztályokig a kis művészek, hogy a közönséget gyönyörködtessék, tudásukat és érzelmeiket feltárják. Egyébként ének, zongora, zenekar és szavalat azok az alkotórészei az ünnepélynek, amelyből a színes, egységes keret bontakozik ki.

Végső pontja a humanitárius intézményhez mindenképpen illő ünnepi programnak a *búcsúbeszéd*. Az intézet védőszárnyai alatt felnövekedett madárfiókák végső csoportja szárnyra kap, hogy kirepüljön a fészekből, illetőleg búcsút vegyen a százados emlékektől megszentelt Alma Matertől. A mélységes szeretet könnye rezdül meg mindenki szemében, főképpen pedig azokéiban, akik örökre távoznak a megszentelt falak közül.

Az intézet igazgatója adja meg a gondosan felépített búcsúbeszédre a választ. Neki legnehezebb a helyzete, mert azoktól a növendékektől válik meg, akik legközelebb állottak szívéhez és akiket gondos atyai és hazafias szeretettel sok éven át nevelt. Azonban ez már az élet sora! Generációk jönnek, generációk mennek, a csere évről-évre ismétlődik. A szeretetnek látható jeleképpen közli velük, hogy alsó- és felsőruházattal és némi pénzösszeggel bocsájtja őket az élet útjára ama nagy erkölcsi értékek mellett, amelyeket hosszú évek alatt az intézetben szereztek, hogy ne érezzék azonnal az élet rideg kezét. Végül a közönséghez fordul, hogy rámutasson arra a nagy és fáradságos munkára, amelyet egy tanév alatt a növendé-

kek érdekében az intézet minden egyes tagja sok szeretettel és megértéssel kifejtett. Felhívja a figyelmet a kiállított tárgyakra és ezzel, *ad maiorem Dei gloriam*, felteszi a pontot egy tanév nehéz és fáradságos munkájára.

Az állami gyógypedagógiai kórtani és gyógytani laboratórium munkássága.

Irta: Dr. Lőrincz Ákosné Sófalvy Rózsa.

Az állami gyógypedagógiai kórtani és gyógytani laboratóriumot gróf Klebelsberg Kúnó m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1927-ben 48.245/VII. szám alatt kiadott rendeletével alapította.

A laboratórium alapításának *kettős célja* volt: *Kutatási és tanítási cél.*

A laboratórium kutatási feladata: Keresni az értelemben, érzékszervi működésükben, szociális és erkölcsi magatartásukban fogyatékos egyéniségek eredetét és kórformáit és kutatni a fenti fogyatékoságok megelőzésének és gyógyításának orvosi lehetőségeit.

A tanítás terén a laboratórium alapítási célja: a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola hallgatóit rendszeres előadások keretében bevezetni az általános biológia és a fogyatékoságok kórtanának tudományába és illetéknépen biológiai alapokra építeni fel a jövő gyakorlati gyógypedagógiáját. *A laboratóriumnak egy további tanítási feladata:* orvosgárda nevelése és továbbképzése a gyermekpszichiátria tudományos és gyakorlati művelésére.

A laboratórium tehát célkitűzésében elsősorban kutató intézet. Kutatásait egyrészt az állami és fővárosi gyógypedagógiai intézetek gyermekanyagán, tehát a szellemi fogyatékosok, beszédhibások, siketek, vakok gyógypedagógiai intézeteinek, a fiatakorúak törvényszéki és rendőri bírósága, valamint az állami javítóintézetek növendékein, másrészt pedig a kórházak, klinikák, gyermekvédő ligák és egyesületek által vizsgálatra alkalmilag beutalt fogyatékos gyermekanyagon végzi.

A laboratórium szervezetileg a Magyar Kir. Állami Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola keretébe tartozik és elhelyezést az Állami Kisegítő Iskolában (Budapest, VIII., Mosonyi-u. 6. II. em. 24.) nyert.

A laboratórium munkásságát és az egyes munkaterületeket az alábbiakban ismertetem.

I. *A fogyatékosok családi katasztere.* A fogyatékoságok meg-

előzése céljából még 1930-ban felállította a laboratórium a fenti katasztert. Ebben a kataszterben széleskörű családkutatással gyűjti össze a laboratórium hazánk mindazon családjainak biológiai (kórtani) és karakterológiai (jellemteni) családfáit, melyek halmozottan adtak eddig fogyatékos, bűnöző és neurótikus egyéneket. A kataszter:

1. módot ad a fogyatékoságok, fiatalkori bűnözések és neurózisok öröklődési menetének pontos megállapítására;

2. lehetővé teszi annak a kérdésnek elfogulatlan vizsgálatát, hogy mi a szerepe egyrészt az öröklött, másrészt a környezeti ártalmaknak és élményeknek a fogyatékoságok, a bűnözés és a neurózisok kórtanában;

3. ha egyszer kötelező lesz a házasság előtti orvosi vizsgálat megejtése, úgy ez a kataszter a hatósági közegek számára „egészségügyi priuszok” beszerzésére rendelkezésre fog állni.

Ebben a kataszterben ezidőszereint közel 1000 család 15.000-nél is több családtagjáról készült egészségügyi lap található. Gyógypedagógiai részről e kataszter felállításában résztvettek: dr. Lőrinczné Sófalvy Rózsa, dr. Robozné Groák Vera, dr. Kozmutza Flóra, Barcza Erika, Weszelovszky Lajos, Mihalyovszky János, Polgár Magda, Molnár Vera tanárok és mint a Vöröskereszt kiküldött munkatársa Márkusné Hörömpő Erzsébet. Orvosi részről dr. Sándor Klára és Benedek István.

II. A *fogyatékoságok öröklődése*. Ezen a téren a laboratórium eddig főleg

1. a dadogás öröklődésével,

2. a farkastorok okozta beszédzavar átöröklésével,

3. a fiatalkorú bűnözés átöröklésének kérdésével foglalkozott.

ad 1. Bár általában sokat írtak arról, hogy a dadogás öröklött terheltségen felépülő idegbaj, egyáltalán nem ismerték még a dadogásnak, ennek a gyógypedagógiai nevelés szempontjából fontos bántalomnak öröklődési menetét és annak kapcsolatait más megbetegedéshez.

A Hibásbeszédűek Budapesti Állami Intézete igazgatójának, Sulyomi Schulmann Aldolfnak felkérésére a laboratórium még 1929-ben öröklésbiológiai vizsgálat alá vette 100 dadogó 2449 tagból álló rokonságát s természetesen magukat a dadogó egyéneket is. A genealógiai kutatások a következő kérdéseket oldották meg:

a) örökölheto betegség-e a dadogás,

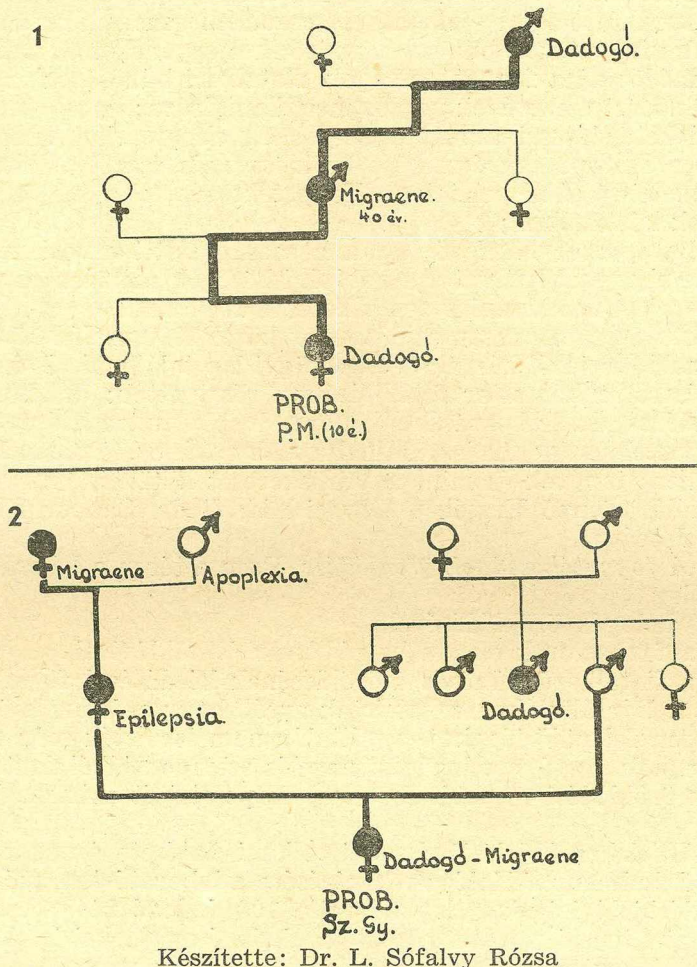
b) ha igen, úgy milyen öröklési talajból erednek a dadogók,

c) megállapítható-e a dadogás öröklési menete,

d) mely öröklési tényezők döntenek el a dadogás megjelenését.

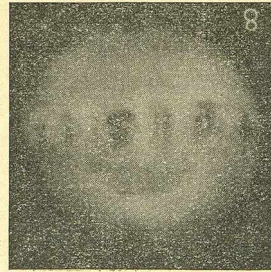
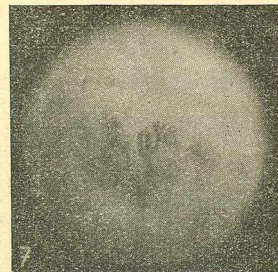
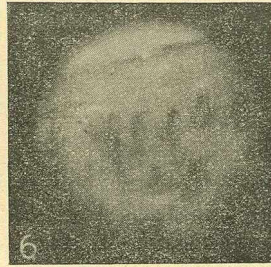
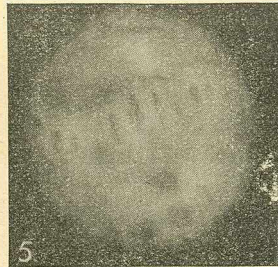
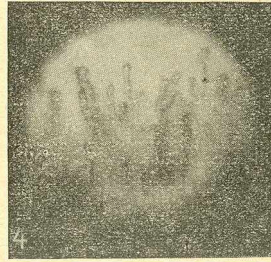
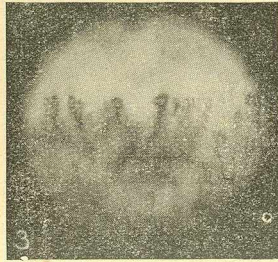
A genealógiai kutatások során az öröklésbiológia exakt módszereivel kiszámította, illetve beigazolta a laboratórium azt, hogy a genuin (öröklött) dadogás két öröklési tényező által determinált, két tényezős, visszaütő (dimer recessiv) átöröklést mutat. A genealógiai vizsgálatok beigazolták azt is, hogy az epilepszia, migrain és a dadogás öröklési talaja azonos, mert a dadogók családjában az

epilepszia és a migrain megjelenése feltűnően gyakori. (Családfa 1—2.)

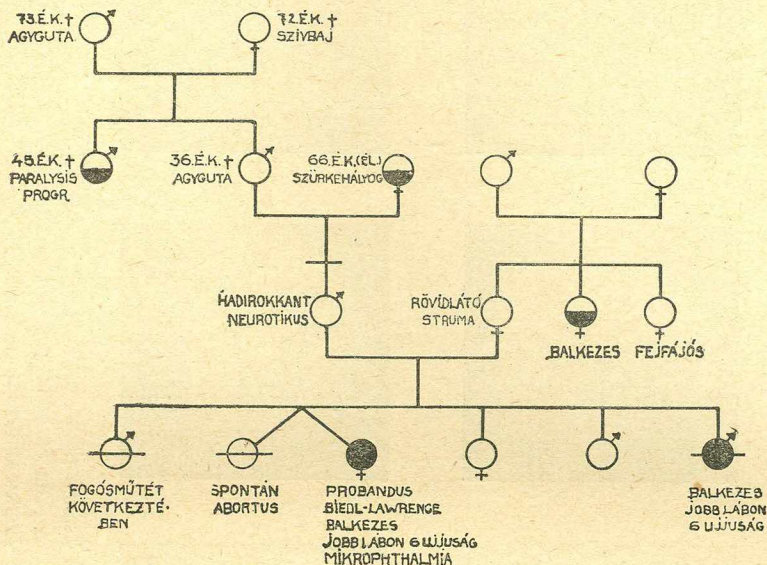
A dadogás genealógiai kutatásaival egyidőben feleletet keresett a laboratórium arra a kérdésre is, hogy „kik a dadogók?”. Ezen kutatások a dadogót mint egyéni emberváltozatot állították a modern konstitúció-analízis (alkatelemzés) boncasztalára és végső elemzés eredményeképpen megállapították, hogy: „A dadogó több mint egy olyan ember, aki egy hang, szótag, vagy szó ismétlő-göröcsös beszédzavarában szenved; a dadogó nemcsak a beszélnitudás területén extrém, szélsőséges emberváltozat, hanem egész organizációjában, egész egyéniségében extrém ember.” A dadogó deszorganizációs tulajdonságai közül kiemelendő a vérkeringésnek szélsőséges inga-

tagsága, szóval a vasomotoriumnak súlyos zavara (lásd a kapillár-
mikroszkópiai felvételeket).

- 1—2. Szabályszerű összrendezett kapillárisok, egészséges embernél.
- 3—4. Vasoneurotikus dadogó. Spastikus és atonikus kötéseikkel.
- 5—6. Szabálytalan kapillárisok. Vasoneurotikus dadogó.
- 7—8. Erős atypusos vasoneurosis.

ad 2. A szájpadhasadás, az úgynevezett farkastorokkal kapcsolatos beszédzavar örökléskutatásánál kitűnt, hogy a farkastorok egy általános testi, lelki degeneratív státusnak egyik tünete. Biztosan ma még nem ismerjük a fejlődési rendellenesség öröklési menetét, de az adott esetek számánál, a laboratórium szerint, a recessív öröklődés a gyakoribb. (Lásd G. I. családfáját.)

A dadogás örökléskutatásának munkájában gyógypedagógiai részről: dr. L. Sófalvy Rózsa tanár, orvosi részről: dr. Roboz Pál, dr. Lajta Alfréd, a vegyészeti munkát a laboratórium volt munkatársa, Szarka Ferenc vegyész-mérnök végezte.

ad 3. A fiatalok örökléstanával kapcsolatosan a laboratórium a következő eredményekhez jutott:

dr. Szondi Lipót, a laboratórium vezető főorvosa arra a kérdésre keresett feleletet e kutatások kapcsán: van-e a bűnözés hajlamának fajlagos genkonstrukciója? Közel 300 fiatalok bűnöző hozzátartozóinak örökléstanát átvizsgálásakor kitűnt:

hogy a bűnöző fiatalok családjainak háromnegyedében található bűnöző vérkonok, és pedig: a családok felénél a tulajdonjog ellen, egyharmadánál a szemérem ellen vétő és közel három százalékánál gyilkos családtagok. A kutatások beigazolták, hogy a homoszexuálisok oly családok leszármazottjai, melyekből a vizsgált egyének kívül is hermaphrodita, homoszexuális, kitartott, kemény lelkű kéjkínzó, vérfertőző, féltelen nemi életet élő és öngyilkos egyének halmozottabban származnak, mint az átlagnépességben. Prostitúált nők szülei, testvérei, szülők testvérei és nagyszülei

között is az átlagnál több a prostituált, törvénytelen viszonyban élő és abból leszármazó családtag. Genuin csavargók többnyire epilepsziás és általában „paroxizmális” (eklampсия, bevizelő, dadogó, migrénes, asztmás, balkezes stb.) családok leszármazottjai.

A bűn elkövetésére a hajlam nemcsak nagy általánosságban, de a különböző bűnözési formákra nézve is *fajlagosan* öröklődik. A bűn elkövetésére való hajlam tehát fajlagos östényezőkhöz kötött tulajdonság. Felvetődött továbbá az a kérdés, kell-e hogy e hajlam minden körülmények között életre keljen az egyénben? Nincsenek-e akár az egyénben, akár a környezetben bűnelhárító, úgynevezett *antikriminogén tényezők*? A laboratórium a vizsgálatok során úgy találta, hogy a bűn elkövetésére való hajlam sokszor akkor is elhárítható, ha az egyénben fajlagos östényezők élnek a bűn elkövetésére. Ezt igazolja az a tény:

a) hogy az egypetéjű és azonos ősállományú ikerpárok közül 30 százalékban az egyik ikertag elkerülheti a bűnözést, annak ellenére, hogy ősállományában benne van a bűn elkövetésére a hajlam. (Lange.)

b) Kiderült továbbá, hogy a bűnözők családi talajából legalább annyi, — ha nem több — szociálisan *pozitív* emberpéldány származhatik, mint az átlag népesedésből. A fiatalkorú bűnözőket adó családok 6—7 százalékában találtak társadalmilag nagyértékű egyéneket. Különösen a paroxizmális bűnöző csoport (szökők, csavargók, kóborlók, erős felindulásban gyilkosságot elkövetők) vérrokonai között relatíve sok a szociálisan pozitív egyén. A laboratórium e tényből azt a következtetést vonta le, hogy a bűnözők paroxizmális csoportja megmenthető, ha idején erősen vallásos lelki karóhoz kötik, vagy oly pályára nevelik őket, mely pályák eszmei karóul szolgálhatnak.

Feleletet keresett a laboratórium arra a kérdésre is, hogy vajjon mi a szerepe a belső és külső körülálló tényezőknek a bűn elkövetésében? Mind a belső tényezők (alkat, belső szekreciók, epilepszia, értelmi fogyatékoság, elmebaj), mind a külső tényezők (szülési, vagy később elszenvedett sérülések, agysérülések, agyhártyagyulladások, agygyulladások, vérbaj, alkohol, nyomor stb.) csak mint a bűn elkövetésének fajlagos hajlamát életrehívó, úgynevezett kriminogén tényezők szerepelnek. E tényezők is csak oly egyéneknél hatnak kriminogén formában, kiknek ősállományában a bűnre hajlamosító östényezők már eleve benne voltak.

A fiatalkorú züllöttekre vonatkozó és 180 család kivizsgálása után a laboratórium a következő százalékos eredményekre jutott:

(Tabellát lásd a túloldalon!)

180 fiatalkoru bűnöző család közül	A 180 család k. a probandusok között						
	abszolút számban		‰-ban				
Tolvaj, betörő, csavargó stb. családtag volt.	90 cs.-ban	50·0	180	100·0			
Szexuálisan rendellenes családtag	Féktelen	43	61 33·8	83·8	14 4 12 — — 2 2	34	18·8
	Prostituált	11					
	Homosexuális	3					
	Hermafrodita	1					
	Perverz	2					
	Sadista (Sexi)	1					
	Exhibitionista	—					
	Alkoholista családtag	84 cs.-ban					
Elmebeteg „	59 „	32·7	6	3·3			
Genuin epilepsiás családtag	37 „	20·5	25	13·8			
Luetikus családtag	36 „	20·0	12	6·6			
Értelmi fogyatk. családtag	31 „	17·2	21	11·6			
Öngyilkos, ill. öngyilkosságot kísérő cs. tag	31 „	17·2	8	4·4			
Gyilkos családtag	5 „	2·7	1	0·5			
Szociálisan kiváló családtag	12 „	6·6	—	—			

A fenti vizsgálatok száma a mai napig elérte a 300-at.

A vizsgálatokban résztvettek gyógypedagógiai részről: dr. R. Groák Vera, dr. Kozmutza Flóra. Orvosi részről: dr. Kardos Erzsébet, dr. Sándor Klára és Benedek István.

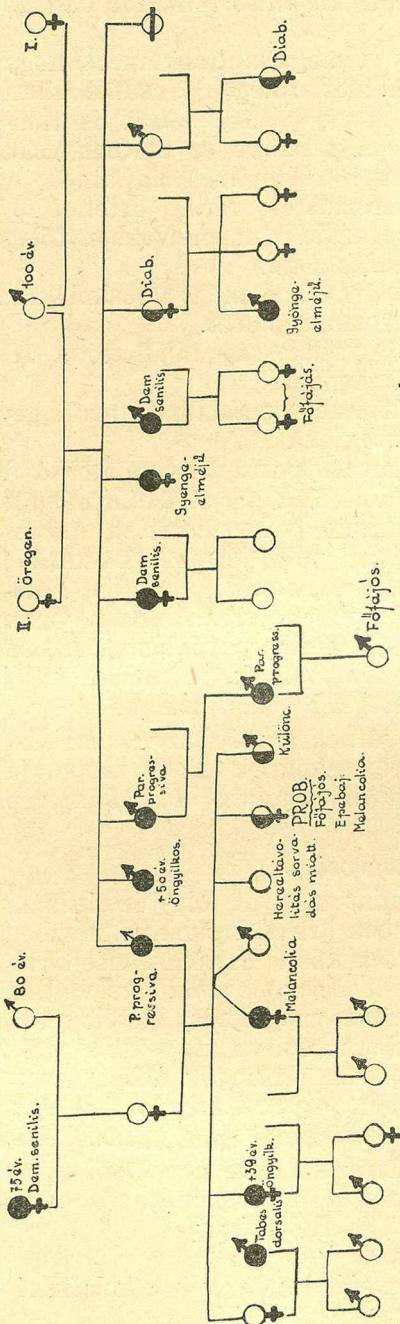
B) *Kórtani kutatások.* A kórtani kutatások területén a laboratórium első feladatát képezte az értelmi fogyatékosok kórtani problémáinak tisztázása. Ezen öröklődés-biológiai kutatások kettős célt szolgáltak.

a) Meg kellett állapítani, hogy mily nagy az oligophrének endogén, tehát tisztára öröklött csoportja, az exogén, tehát a tisztára szerzett csoporttal szemben.

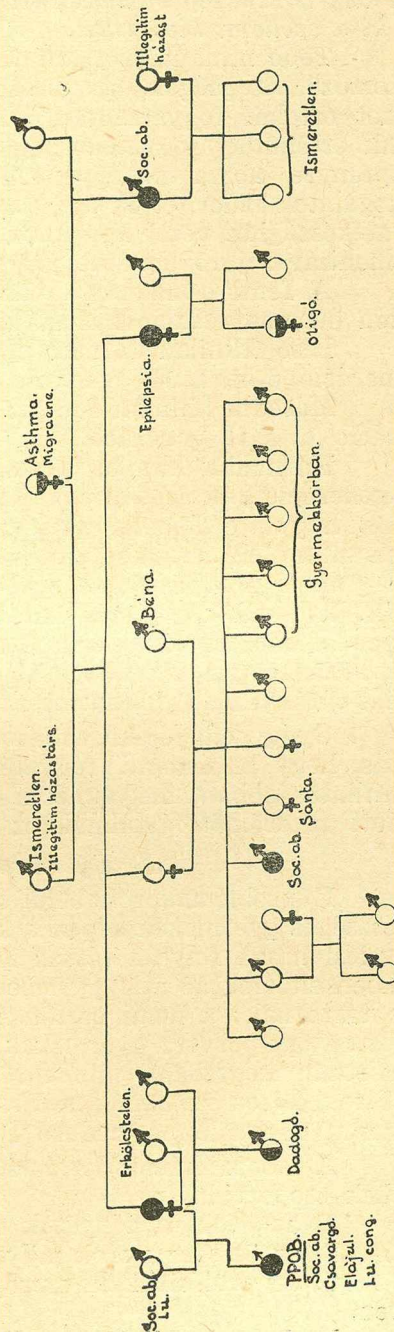
b) Meg kellett állapítani, vajjon a különböző genealógiai faktoroknak mily nagy az értékrontó hatása a fogyatékos egyéniség biológiai összértékére.

Az első kérdés tisztázásánál kiderült, hogy az értelmi fogyatékosoknak csak 14·5 százaléka mondható tisztára endogén eredetűnek. A fogyatékosok 24·4 százalékánál szerepel endogén + exogén ártalom együttesen, mint kórokozó. A fogyatékosok 61 százalékánál pedig főleg exogén külső ártalom szerepel. Kívánatos még megjegyezni, hogy a vizsgált fogyatékos értelműeknek csak 12·5 százaléka volt pedagógiailag képezhetetlen; szóval a Binet—Simon-féle intelligencia-quótiens alapján 0·3 százalékos quótiens alatt.

A b) alatti kérdésre vonatkozóan a laboratórium azt az ál-

Összeállította Weszelevszky Lajos tanár

Összeállította: Mihályovszky János tanár

lásponot vallja, hogy az értelmi fogyatékoság létrejöttéhez még az esetben is szükség van öröklött hajlamra, ha külső tényezők váltják is ki a szellemi kieséseket.

Több mint tízéves kutatás alapján megállapítást nyert, hogy a fertőző betegségek, így elsősorban a lues, főleg oly családokban vezet értelmi fogyatékosághoz, melyekben *vérbaj nélkül* is találunk értelmileg fogyatékos egyéneket. A fertőzés ez esetben csak napfényre hozza az egyénben lappangó oligophrén hajlamot. A vizsgálatok kiderítették azt, hogy a veleszületett vérbaj értelmi fogyatékosághoz vezet különösen olyan családokban, melyekben főleg dementiaival járó elmebetegségek fordulnak elő.

A fenti családban öröklött hajlam él „demens” reakciókra. Ezen demens reakció három klinikai formát mutat.

Első klinikai forma: értelmi fogyatékoság található a II. generáció 6-ik, a III. generáció 13-ik tagjánál.

Második klinikai forma: Dementia senilis található az I. generáció 1., a II. generáció 5-ik és 7-ik tagjánál.

Harmadik klinikai forma: Dementia paralytika található a II. generáció 2-ik és 4-ik és a III. generáció 8-ik tagjánál. Láthatjuk tehát, hogy a 8 demens családtag közül kettő veleszületetten, három lues után, három pedig senilis formában volt demens. Tanulság: *két gyöngye elméjü egyén oly családból származott, melyben más fajta demenciák is gyakoriak.* A lues ezen családban három olyan egyénnél okozott paralytikus dementiát, kik oligophréniás és senilis dementiás egyéneket adó családokból származtak. A családi talaj tehát „irányítólag” hathatott a lues betegség választásában.

Gyógypedagógiai vonatkozásban érdekes még az a megállapítás, hogy az értelmi fogyatékos gyermekeknek az a csoportja tanítható jobban, melyeknél a *szerzett értelmeknek kisebb* szerep jutott az öröklött értelmekhez képest.

C) Gyermekkori neurosisok.

E problémakörön belül a vizsgálat tárgyát oly értelemben egészséges gyermekek képezik, kik részben öröklött okokból, részben nevelési hibák folytán társas magatartásukban, ösztönös viselkedésükben eltértek az átlaggyermektől és *nehezen nevelhetőkké* váltak. Ide tartoznak: a nemi ösztön fejlődésében megakadt, illetőleg túlfelzett vagy perverz gyermekek, a szadista hajlamúak, a dühöngők, a kórosan megszökők, mindenféle phóbiások (rettegők, félők) hysztériások, kóros önimádók, a társas életből magukat teljesen kizárók, kórosan nagyzólok, hazudozó és hangulatilag ingatag gyermekek).

A laboratórium tisztázni próbálta e nehezen nevelhető gyermekek csoportjánál:

1. az öröklött tényezők szerepét és fajtaságát,
2. az ösztönzavarok milyenségét,
3. a nevelési hibák szerepét és erejét e neurosisok keletkezésében.

Ezek a vizsgálatok tették szükségessé az ösztönök nevelhető-

ségének tisztázását és ez indította a laboratóriumot arra, hogy az utolsó években főleg ösztöntani és ösztönkórtani kutatásokat folytasson.

D) *Ösztöntani és ösztönkórtani kutatások.* Tekintettel arra a szoros kapcsolatra, amely a gyermeki ösztönélet és a nevelés között fennáll, a laboratórium az ösztöntani és ösztönkórtani kutatásaival azt a célt szolgálja, hogy a gyógyítónevelés, a javítónevelés és az általános nevelés reformtörekvéseit biológiai szempontból előkészítse.

Valamiképen az orvosok körében nem lehet vitás, hogy a nevelés munkája „pedagógiai” feladat, azonképpen a pedagógusok sem vonhatják kétségbe, hogy a nevelés tárgyát biológiai folyamatok: az ösztönök képezik.

Biológiai szempontból a nevelés feladata: világra hozott ösztönöket megjelenésükben átalakítani. Az „öszton” szó természetesen távolról sem jelenti csak a sexuális ösztönöket, hanem mindazokat a mély életfolyamatokat, melyek a test és a lélek határán zajlanak le és amelyekről azt szoktuk mondani, hogy „ösztonösek”. Csak néhányat említek az átalakítandó ösztöntendenciák közül: agresszió, szadizmus, kóros szereplési vágy, én-beszűkítés (elzárkózás), énkítágitás (nagyzás), a külvilági tárgyak megszerzésére, gyűjtésére, ill. elpusztítására irányuló törekvések stb.

A nevelő feladata eszerint a gyermek veleszületett ösztöneit megnyilvánulásaiban úgy átalakítani, hogy egyrésztől biztosítsa a közösség biztonságát és a társadalom magasabb érdekeit, másrésztől pedig ügyeljen arra, hogy a gyermek lélekben egészségesen kerüljön ki az ösztönátalakítás — a nevelés — kohójából. A nevelő ösztönátalakító munkájában sok külső és belső nehézséggel találkozik. A laboratórium e nehézségek közül az elmúlt évben főleg két kérdéssel foglalkozott. Az első: a nevelés útján átalakítandó ösztöntendenciák „láthatóvá” tételének kérdése volt. Ezt a célt egy új „kísérleti ösztöndiagnosztika” kiépítésével igyekezett szolgálni. A második feladat: az egyes gyermeki ösztöntípusoknak megfelelő (adaequat) nevelő egyének kiválasztásának módszertana volt. Ezt a kérdést a laboratórium az ösztönös választás kísérleti pszichológiájának kiépítésével próbálta megközelíteni.

Mivel az átalakítandó ösztöntendenciák többnyire nem nyílt jelenségek, hanem rejtett lelki áramlatok, szükséges, hogy a nevelő számára „láthatóvá” tegyünk a lelki életnek azt a rétegét, amelyből a gyermek ösztönveszélyessége fakad. A laboratóriumnak sikerült a kísérleti ösztöndiagnosztika módszerével olyan használható eljárást adni a gyakorlati nevelő kezébe, mely a nevelő előtt feltárja a nevelendő gyermek rejtett és veszélyes ösztöntendenciáit. Dr. Szondi Lipót főorvosnak sikerült egy „kísérleti ösztöndiagnosztikát” szerkeszteni, melynek segítségével $\frac{1}{2}$ —1 óra alatt — többször megismételt kísérletekben — sikerül a gyermekről oly ösztönprofilot kapni, melyről részben globálisan, részben ösztöndiagnosztikai táb-

lázatok segítségével a gyakorlati nevelő könnyen leolvashatja a következőket:

- a) Milyen öröklött ösztönalkatot rejt a gyermek?
- b) Milyen ösztönelhárító mechanizmusokat használ, melyekkel spontán keresi az ösztönveszes helyzetből a vészkijáratot?
- c) Az ösztönprofilok továbbá azt is megmutatják a nevelőnek, hogy mely ösztöntendenciák átalakítása, szocializálása kecsegtet a legnagyobb sikerrel valamelyik gyermeknél?

A laboratórium a kísérlet ösztöndiagnosztikáját eddig több mint 2700 fiatakorún és azok szülein (neurotikus, kriminális, elmebeteg egyéneken) próbálta ki; vele egyidőben több hazai és külföldi gyermeklélektani intézetben folynak e módszerrel hasonló vizsgálatok.

A második kérdés, mellyel foglalkozik ezen ösztöntani kutatás: a gyermeknek fajlagosan, megfelelő „adaequat” nevelő kísérletes kiválasztásának a problémája. Ezzel a kérdéssel szorosan összefüggnek még a következő problémák: *Milyen alapon célszerű a gyermekeket nevelési csoportokba és osztályokba beosztani? Ki legyen e csoportok vezetője a rendelkezésre álló nevelők közül? Mitől függ a nevelés sikere?* Ezeket a kérdéseket a laboratórium új módszerével, a kísérleti ösztöndiagnosztikával próbálja megközelíteni.

E kísérletek menete az, hogy előbb kivizsgálják a nevelő, illetve a „lelkikaró” gyanánt működő egyének rejtett ösztöntendenciáit, részben családkutatással, részben a kísérleti ösztöndiagnosztika útján. Aztán hasonló eljárással sorra megállapítják az egyes nevelőkhöz kötendő neurotikus, kriminális vagy más okból nehezen nevelhető gyermekek ösztön csoportját. Ezek ismerete után az egyes nevelőkhöz részben velük azonos, részben ellentétes ösztön csoportba tartozó gyermekeket adnak. A nevelés eredménye várakozáson felül jó volt, ha a nevelő és a nevelt kísérletileg megállapított ösztönalkata (ösztön csoportja) egymásnak „megfelelt”. Ugy látszik a nevelés sikere attól is függ, vajjon a nevelendő és a nevelő, azonos vagy különböző ösztön csoportba tartozik-e. Egy példával kívánom az elmondottakat szemléltetni.

A laboratórium úgy tapasztalta, hogy különösen a csavargó, szökős, kóborló, erős felindulásában súlyos testisértést elkövető fiatakorú bűnözőkben nagyfokú hitszükséglet él elrejtve. Ezt a tényrt részben az ösztöndiagnosztikai kísérletek hozták felszínre, részben e fiatakorúak családkutatása, mely kiderítette, hogy vérrokonai között relatíve sok a szociálisan magasértékű egyén. E nevelési kísérletekből, melyeket céltudatosan a fenti tapasztalatra állított be a laboratórium, kiderült, hogy ezek a bűnözők sikerrel nevelhetők; sőt megmenthetők, ha idejében vallásos lelki karókhöz kötik őket, vagy ha oly pályára adjuk, mely pályák eszmei karóul szolgálhatnak. Ebből a sikerült kísérletből ered a laboratóriumnak az a fázisozása is, hogy lelki karóként ható, missziós lelkületű világiakból, papokból, lelkészekből, missziós nővérekből ú. n. „lélekadó állomások” szerveztessenek.

Ezen nevelési kísérleteinknek gyakorlatilag fontos megállapítása tehát az, hogy: nem elegendő a nevelő és a gyógyítandó egyén rejtett ösztöntendenciáit felkutatni; siker csak akkor várható, ha ismerjük mind a nevelendő, mind a nevelő ösztönalkatát, ösztön csoportját és ezek alapján kötjük a neveltet a neki ösztönalkatilag fajlagosan megfelelő nevelőhöz. Igaz, hogy ezen vizsgálatok megdöntik azt a tényt, hogy vannak „igazi jó nevelők”. kik mindenki számára egyformán kitűnőek; ehelyett azonban olyan exakt vizsgálattal gazdagodtunk, melyen a nevelő kiválasztás, a csoport és osztály képzés nehéz feladata biztosabb alapokra fektethető. Különösen fontos ennek az elvnek a keresztülvitele a javítóintézetekben.

E) A pályaösztön diagnosztikája.

Az ösztöndiagnosztikai vizsgálatokból kiderült továbbá az is, hogy az ember különböző pályákon, különböző rejtett ösztönöket élhet ki. Az egyén akkor boldogul valamely életpályán, ha olyan pályát tudott választani magának, melyre nemcsak képességei teszik alkalmassá, de amelyen ösztöneit is kiélheti. A kísérleti ösztöndiagnosztikai vizsgálatok a pályaösztön felismerésére is alkalmasak. A laboratóriumban ezidőszereint vizsgálatok folynak olyan irányban is, hogy milyen pályák alkalmasak a különböző kóros ösztöntendenciák (szadizmus, gyújtogató vágy, kóborlási szenvedély, én-beszűkítés, énkítágitás) szocializálására.

Megemlítem, hogy a laboratórium vezető-főorvosa dr. Szondi Lipót ösztönkutatási munkálatairól e nyáron számolt be az első nemzetközi kongresszuson Genfben. Ugyancsak az elmúlt nyáron a laboratórium egyik munkatársa, dr. Kozmutza Flóra pszichológiai falukutatást végzett egy békésmegyei falu gyermekein. Vizsgálatainak célja volt, megfelelni arra a kérdésre:

1. Milyen a falusi gyermek ösztönélete?
2. Van-e különbség a tanyai és városi gyermek ösztön- és értelmi élete között?
3. Van-e a táplálkozásnak hatása a gyermek lelki fejlődésére?

Végezetül hálás köszönetemet fejezem ki dr. Szondi Lipót főorvos úrnak, ki értékes vizsgálatainak pontos adataival szíves volt munkámban segítségre lenni.

IRODALOM: 1. Szondi Lipót: A fogyatékos értelem. Constitutional analysis és értelmi fogyatékoság. A családkutatás és ikerkutatás módszertani elemei. Az örökléstan jelentősége a gyakorlatban. Konstitutionsanalyse psychisch-abnormer Kinder. Über Art und Wert der Konstitutionsanalyse bei Schwachsinnigen. Beszámoló a M. kir. áll. Gyógyped.

Tanárképző Főiskola Kórtani és Gyógytani Laboratóriumának 1938. évi munkásságáról. Előadások a kísérleti ösztöndiagnosztika köréből.

2. *Sulyomi-Schulmann Adolf*: A beszédhibák elhárítása különös tekintettel a dadogásra.

3. *dr. Lőrinczné Sófalvy Rózsa*: Adatok a hibásbeszédűek öröklés-tanához.

4. *Dr. Kozmutza Flóra*: A tanyai gyermek lelki élete. Psychologiai falukutatás. (Kézirat.)

5. *D. Robozné Groák Vera*: Fitalkorú bűnözés öröklődése. (Kézirat.)

6. *Dr. Benedek István*: A fiatalkorú bűnözés. (Kézirat.)

A csendes foglalkozás mint fegyelmezési tényező, a siketnémák nevelés-oktatásában.

Irta: Györgyfy Ákos.

Kissé talán különösen hangzik ez a cím, mely értekezésem tárgyát megjelöli. „Csendes foglalkozás” ott, ahol minden törekvően éppen a *csend* megtörésére irányul! Ahol megtörni akarjuk a lélek csendjét, az értelem csendjét, a szív csendjét, az ajkak csendjét és ha lehetséges, megtörni akarjuk annak a szervnek a kábultságát is, mely a hangot, a dallamot, az ismeretet, az érzelmek finom árnyalatát minden más szervnél értékesebben viszi, vezeti az öntudatba!

Siket növendékeink ismereteiket és benyomásaik túlnyomó mennyiségét látás útján szerzik. A leírt betű, a rajzolt vagy festett kép, a szemlélt szín, tárgy, esemény vagy cselekmény éppen úgy, mint az ajkak mozgása, reájuk nézve csakis látási jelenség. Ezek tartalmát, értelmét, értékét csak a tanítás révén ismerik meg és szívják a lelkükbe. A betűk csoportja lassan-lassan fogalommal, a kép vagy rajz élettellel, tartalommal teli mozgalmassággá, a szín kellemesen ható rezdüléssé, a valóság tárgyai, eseményei, jelenségei nagyszerű ismerethalmazzá és az ajkak mozgása csodálatos, értelem-ből-értelembe ezer és millió lelki anyagot szállító, közvetítő, sugárzó lehetőséggé válik. Így nyílik meg az ész, a szív és az akarat! Így törik meg a lélek csendje, a szív csendje és az ajkak csendje.

A munka, amellyel a siketnéma testi-lelki csendjének megtörése történik, éppen nem csendes! Külsőleg szemlélve hangos, zajos,

sokszor viharos jellegű ez a nagy küzdelem. De éppen ilyen nagylendületű, mozgalmas ez a munka beiső, lélektani vonatkozásban is. Mégpedig nemcsak a közvetítő, a tanár, hanem az átvevő, a tanuló részéről is. Mindkettőnek igen nehéz, nagy feladattal kell megküzdenie. Szinte lehetetlenség meghatározni, ki áll nagyobb nehézséggel szemben: a tanár-e, vagy a siketnéma tanuló? Nem esik sérelem azzal a kijelentéssel, hogy éppen annyira ismeretlen a tanítás kezdetén a siketnéma lelkének igazi arculata a tanár előtt, mint amennyire ismeretlen a siketnéma előtt is az a feladat, amelynek eredményes megoldása az ő közreműködése nélkül lehetetlen. A tanár tudja, hogy neki egy lénynek a sors által rákényszerített, ránehezedett testi-lelki csendjét kell megtörnie és hogy ebbe a munkába bele kell vonnia az érdekelt gyermeket úgy, hogy szinte bizonyos rátermettséget termeljen ki a gyermekben erre a munkára. De azt, hogy ez a belevonás mennyire és mikor fog sikerülni, azt előre csak tervezheti. A gyermek talán sejti, hogy őt valamelyes eddig nem tapasztalt feladat elé állították, de hogy miért: azt nem tudja.

A csendtörés kezdeti része: a fegyelmezés, a játékos foglalkozások, a kiejtés, a betűírás, a számmennyiség megértése lassan-lassan szellemi változatot nyer és megszületik az az értelmi és lelki készség, mely a gyermeket képessé teszi az emberi intelligencia kiépítésére szolgáló ismeretek megszerzésére. Az ismeretek megszerzéséhez nagy szorgalom kell a siketnéma tanuló részéről. Egy érzékszerven, a szemem át kell felvennie a siketnek mindazt és csaknem annyi idő alatt, mint amit az épérezékű sokkal kedvezőbb feltételek mellett sajátít el. Amily mértékben áll rendelkezésre a tanításnál-tanulásnál a növendék szorgalma, olyan mértékű és értékű lesz a tanár tanításának *tartalmi* eredménye. Hanyag tanulókkal jó eredményt elérni nem lehet.

Éppen ezért az ismeretszerzés munkájában minden eszközzel támogatnunk, segítenünk kell a siketnémát! Sőt az ismeretek elsajátítására a gyenge felvevőképességű, vagy testi-lelki adottsága miatt „nem törődöm” természetű gyermeket is reá kell bírunk. Reá kell bírunk pedig olyan módon és eszközökkel, melyeknek kényszerítő hatását ne érezze, amely ellenkezést belőle ne váltson ki, de amely mód és eljárás reá nézve kellemes, az elérendő cél érdekében pedig hasznos. Ennek a segítségnek, támogatásnak egyik eszköze a *csendes foglalkozás*. De amíg egyrészt a csendes foglalkozásokat az értelem művelésére használjuk, másrészt a nevelés, fegyelmezés tényezőjévé is tehetjük.

A siketnéma gyermek naponta egyfolytában 4—5 órai szellemi munkára van beosztva, kényszerítve. Amikor a tanár magyaráz, figyelnie kell annak ajakmozgását, beszédjét. Amit a táblára felírnak, felrajzolnak, azt ugyancsak a szemével kell tudomásul vennie. Ha társai felelnek, oda kell figyelnie 8—14-szer egymásután. Ha párbeszédés beszélgetés történik, szintén a szemével veszi át a

kérdést a kérdezőtől. Nem természetes-e, ha ily sok és állandó igénybevétel mellett ez az egy érzékszerve, a szeme, pár óra mulva, d. e. 11 óra tájban már annyira fáradt, hogy egyik-másik gyermek fegyelembontóan viselkedik?! Különösen az a gyengébb szellemű, aki előtt már fél 10, vagy 10 óra tájban fizikailag és pszichikailag is összefut minden. Aki ekkor már értelmileg és szervezeten is egy kaosz, zűrzavar tengerébe került! Hogyan oldjuk meg mármost, a fegyelem kérdését és a tanítás ügyét? Tapasztalatom szerint, *csakis a csendes foglalkozások rendszeres alkalmazásával.*

A fegyelmezés kérdésében, növendékeink idegrendszere kóros nivoltának ismeretében, ma már helytelen vélekedés lenne a gyermeki fegyelmezetlenséget a nevelő, a tanár fegyelmezőképesége számlájának terhére írni. Az az idegrendszerbeli hiba, melyet növendékeink intézeteinkbe magukkal hoznak, igen sok esetben talán rendszeres orvosi beavatkozást, kezelést igényelne. Viszont, míg a zaklatott idegrendszert, szervezetet a gyógyszer, addig a lelket a helyes munkaszórakozás gyógyíthatja, csendesítheti, nyugtathatja meg és erre *a csendes foglalkozás az alkalmas eljárás.* Az elfáradt elmét más irányban foglalkoztatom, ha úgy szükséges, szórakoztatom s a nyugtalanná vált idegrendszert a kitűzött célt szolgáló ténykedéssel csillapítom.

Rátérek most a csendes foglalkoztatás rendszerére és gyakorlati alkalmazására.

A csendes foglalkozást pedagógiailag:

- a) fegyelmezésre,
- b) ismeret felújításra,
- c) nyelvkészség gyakorlásra,
- d) pihenésül,
- e) szórakozásul alkalmazom.

Mégpedig:

- a) vagy egy egyénre,
- b) vagy egy csoportra,
- c) vagy egyszerre az egész osztályra.

*

Fegyelmezésül bármilyen anyagot adhatunk a gyermek kezébe. *Ismeret felújításra* a tanult anyag köréből feleletre váró változatos kérdéseket adunk a gyermeknek.

A nyelvkészség gyakorlására szótagolandó szöveget, idő és szám átírást, analógia sorokat, asszimilációs megoldandókat, hibás szövegeket használunk.

Pihenésül rajzokat készítettünk.

Szórakozásul tréfás szöveget, tréfás kérdéseket adunk elébe.

*

Most már az a kérdés, hogy a csendes foglalkozás nem rontja-e a siketnéma-tanítás kitűzött célját, a hangos beszéd művelését? Erre határozott válaszom az, hogy nem!

Mert:

1. Ha egyénileg alkalmazom, akkor csak a renitens, zavaró elemtől szabadítom meg a munkára kész csoportot. A csendes foglalkozásra utasított tanuló pedig hasznot merít a csendes foglalkozásból. A megkönnyített csoport, így zavartalanul beszélhet, tanulhat.

2. Ha csoportosan alkalmazom, határozott nyereség származik belőle, mert a megosztott létszám nyugodtabban és többet fog beszélni és az egyes tanuló többször fog egyénileg szóhoz jutni.

3. Ha egyszerre alkalmazom az egész osztályra, ezzel az időt pazarló erőlködés helyett — aminek a beszédtanítás szempontjából már alig van értéke — tevőlegesen, érdemes munkára szorítom a figyelésre már úgysis képtelen gyermekeket, akiknek figyelme csak szenvedőleg és működésképtelenül van már jelen.

4. Az egyéni kiejtés javításnál pedig egyenesen reá vagyunk utalva, hogy csendes foglalkozási anyaggal lássuk el a gyermekeket.

*

A gyakorlati lebonyolításnál a kérdéseket papírszeletekre írva, vagy gépelve adom a gyermekeknek úgy, hogy minden gyermek más és más kérdést, megoldandó anyagot kap. A feleleteket vagy papírszeletekre írják, vagy pedig egy erre a célra szolgáló külön füzetbe. A papírszeletekre való válaszadás jobb megoldás, mert ezek beszédésével megakadályozható az, hogy a kérdések ismétlődése esetében a feleletadás egyszerű másolássá ne váljék. Az okosabb szomszéd tanulótól való segítségkérés megengedhető, mert hiszen a cél az, hogy a gyermek lehetőleg helyes válaszokat adjon a feladott kérdésekre.

*

Mi lesz az eredménye a rendszeresen alkalmazott csendes foglalkozásnak?

1. Fegyelmezettebb osztály.
2. Az ismeretekben való jártasság, biztonság.
3. A kifejezőképesség fejlődése, mely a hangos beszédre is jótékonyan hat.
4. Helyesebb íráskészség a fogalmazásnál.
5. Rengeteg kérdés tudatossá tétele.
6. Beszédkedv a szemem át felvett anyag révén.
7. Kedély és törekvés a munkára.
8. Foglalkozás-keresés és kedvelés.
9. Versengés: ki tud megfelelni minél több kérdésre?

Mégegyszer a hangkapcsolásról.

Irta: Kiricsi Lajos.

Lapunk f. évi 6. számában közölt „Hangkapcsolási fogás az értelmi fogyatékosok első osztályában” című cikkemhez lapunk 8. számában Bors Vilmos kartársam szolt hozzá.

Hozzászólásában azt írja, hogy hangkapcsolási eljárásomat már évekkkel ezelőtt Horváth Frigyes — módszerré dolgozta fel. Ez azt jelenti, hogy eljárásomat Horváthtól plagizáltam.

Hogy ennek a vádnak alaptalanságát bebizonyítsam, kénytelen vagyok először Horváth kartársam módszerének lényegét ismertetni.

Az ő módszeres eljárásának címe: „Szótagképolvasási módszer”. Ez nem fonomimikai, nem is globális eljárás. Inkább a kettő között való: ez is, az is, de mégsem valamelyik.

Lényege az, hogy a magánhangzók fonomimikai ismertetése után a mássalhangzókat szótagokban ismerteti meg kettévágott képek, rajzok segítségével. Pl. kettévágja a mese keretében megmutatott mama-képet az aláírt szóképpel együtt s így jut el a „ma” szótagpárhoz.

Ez eddig rendben is volna, mert a gyermekek vizuális úton valóban megtanulják és leolvassák a szótagot. De most jönne a tanításnak az a része, amelyért módszerét Horváth valószínűleg kitalálta. Nevezetesen a hangkapcsolás nehézségeinek leküzdése. Itt azonban újat nem látok. Tanításának ez a fokozata így hangzik: „A következő lépés a leolvasott szóképben levő magánhangzónak felcserélése a tanult magánhangzókkal, a lendületjel segítségével. Így keletkeznek a következő szótagpárok: I. csoport ma-ma, mi-mi, me-me, mo-mo, stb. Nem kételkedem, hogy a „ma-ma” szót hibátlanul leolvassák a gyermekek, éppen a hozzá fűzött szófogalom miatt. De már pl. a mi-mi és a többi szótagnak más a helyzete. Ehhez nem kapcsolattott hozzá oly szófogalom, mely az olvasást, illetve a hangkapcsolást előmozdítaná. Lehet, hogy ezt így olvassa le a gyermek: mai-mai. Ez a kérdés itt most nem is fontos. Tény az, hogy Horváth további hangkapcsolása nem különbözik a fonomimikai hangkapcsolási eljárástól. Mert hihető-e, hogy a ma-ma szóból levezetett szótagismertetés oly nagy hatással lenne a gyermekekre, hogy a „m” hangnak többi magánhangzós kapcsolata már minden nehézség nélkül menne? Ez esetben könnyű dolga lenne a fonomimikának, mert csak egy egyszerű „kettős ingeradagolást” kellene egy ízben alkalmaznia s eltűnne a kapcsolási nehézség a többi magánhangzó kapcsolatánál.

A fonomimika eddig is alkalmazott ehhez hasonló fogást. Pl. amikor egyszerűen előolvastuk az első hangkapcsolást, értelmet is adtunk a szónak — azt remélve, hogy ezzel megindítjuk a további hangkapcsolást. Ezen eljárásunk a gyengébb felfogású gyermekek-nél azonban vagy eredménytelen volt, vagy csak igen hosszú munka után vezetett eredményre.

De hol van ezek után Horváth módszerének az előnye? Talán más lenne a helyzet, ha minden mássalhangzónak — minden magánhangzós kapcsolatát a „ma-ma” analógiájára tanítaná meg. Ez azonban lehetetlen dolog.

Lehet azonban az is, hogy Horváth módszere tökéletes. Én még nem alkalmaztam a gyakorlatban. A hangsúlyt most csak arra helyezem, hogy *hogyan vezeti le* módszeres eljárását. Hogy nem úgy, mint ahogyan én azt „megsejtetem”.

Távol áll tőlem, hogy megállapításaimmal Horváth kartársam érdemeit elvitassam. Ellenkezőleg, nagyon is tudom értékelni kísérleteit. Látszik, hogy érti a munkáját és segíteni akart a nehézségeken.

Higye el Bors kartársam, igen sokat foglalkoztam ezzel a kérdéssel és az ideát sem Horváthtól, sem mástól nem lestem el, hanem teljesen magamtól és véletlenül jöttem arra rá, úgy, amint azt lapunk 6. számában közöltem.

A kettőnk eljárása között lényeges eltérés van. Én nem akartam új módszert kitalálni, csak azt tettem, hogy az olvasás-írás tanításának gépezetébe belekapaszkodtam s azt a csavart, amelyik csikorgott, igyekeztem kissé megolajozni. Lényege pedig kis módszeres fogásomnak az, hogy az összes mássalhangzókat az „ö” kísérő hanggal együtt tanítottam meg. Tehát így: bö, cö, dö, fö, gö, hö, stb. (El tudom képzelni azt is, hogy idővel a magyar hangsor elnevezése is ez lesz.) A betű tanításához pedig olyan mesét kerestem, melyből ezt az összeházasítást le tudtam vezetni; a betű képét, hangját és mimikai jelét pedig el tudtam vonni. Ennek következtében az első hangkapcsolás adva volt.

Felületes szemlélődő talán inkább a sillabizálás módszerét láthatná felújítani ebben.

Eljárásom második s legfontosabb lépése az volt, hogy mesével, szemléltetéssel felfogatni igyekeztem a tanulókkal, (ez sikerült is igen könnyen), hogy az „ö” hang csak olyan kísérő társa a mássalhangzónak, mint nekem pl. a sétabotom. Mint ahogy a botomat elcserelem, úgy a betű is elcsereéli az ő kísérő hangját a már ismert magánhangzók valamelyikével. Ez esetben az „ö” hangot már nem kell kiejteni.

Ez a kis felvilágosító magyarázat *a lelke* az én eljárásomnak.

Külső formájában itt, ezen a ponton eljárásom, fogásom hasonlít a Horváthéhoz. Mert ez valóban nem más, mint a mássalhangzóknak a magánhangzókkal való sorozatos kapcsolgatása.

Bors kartársam figyelme eljárásomnak csak ezt a befejező részét kapta meg, de a lényeget nem vette észre.

A továbbfejlesztést pedig oda értettem, hogy alkalmas kis meséket találjunk ki leírt eljárásom keresztülvitelére. Szeretném ezeket csokorba gyűjteni. A multkor közöltem a „b” tanításánál alkalmazott mesét. Ahhoz hasonlóan a többi betűhöz is van mesém. Ezek között azonban néhány még sántít egy kissé.

Nagy örömmre szolgálna, ha elgondolásaimat illetékes kar-társaim megértenék, kipróbálnák és csak az elért eredmények alap-ján mondanának elfogulatlanabb véleményt módszeres fogásomról.

Egyesületi élet.

HELYREIGAZÍTÁS. A „Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Közlönye” 1939. évi októberi számának „Tisztelgés a minisztériumban” c. hírünkben sajnálatos módon téves közlés jelent meg Dam-janovich Lajos dr., miniszteri tanácsos, ügyosztályfőnök úr vála-szával kapcsolatban, amelyet az egyesület új tisztikarának tisztel-gése alkalmával az elnöknek ama szavaira adott, amelyekben az a legutóbbi közgyűlésen hozott határozatokat ismertette, s amelyeket kérelem alakjában terjesztett az egyesület a miniszter úr önagy-méltósága elé. A miniszteri tanácsos úr egyáltalában nem gondolt a különálló gyógypedagógiai tanács, vagy bármily másféle önálló szervezet felállítására, mert hiszen a közoktatásügyben szükséges tanácsadó szervezetet az 1935. évi VI. t.-c. az Országos Közoktatás-ügyi Tanács felállításával egységesen megoldotta. Az O. K. T. ke-retében a gyógypedagógiát érdeklő valamennyi kérdés szükségsze-rint megvitatás alá kerülhet és a megbízott szakembereknek alkal-muk van nézeteiket ott előadni. Amikor hírünket a tényeknek meg-felelőleg helyreigazítjuk, egyúttal sajnálatunknak adunk kifejezést, hogy a miniszteri tanácsos úr szavait tévesen közöltük. (Az egyesü-let elnöksége.)

NAGYVÁLASZTMÁNYI ÜLÉS. A M. Gy. T. O. E. nagyvá-lasztmánya ülést tartott 1939. november hó 25-én Budapesten, a siketnémák állami intézetében. Jelen voltak Szentgyörgyi Gusztáv egyesületi elnök és a következő tagok: Angyal József (Kecskemét), dr. Baranyay Géza, Bács László (Kaposvár), Biró Sándor (Vác), Bors Vilmos, Fizáry Bódog, Füzesi Árpád, Gáldy Andor, Gogola Aladár (Vác), Góts Ottó, Györgyfy Ákos, Háberstroh József, Hochrein Lajos, Horváth Frigyes, Istenes Károly, Jármer Lajos, Jármer Lajosné, Kanizsai Dezső, Kádas György (Kisujszállás), Kerényi József, Konrád György, dr. Krieger György, Krupa Pál (Vác), Kuczsin István (Ungvár), Rédiger Károly, Salgó Elemér, Sándor Lajos, Schreiner Ferenc, Simon József, Szép József (Vác), Thüringer János, Ujvárosy József, Vajda Lajos, Vida Lajos, Wol-kóber János (Vác), Záborszky Árpád (Vác), Zsembai Ferenc (Vác), Zsenaty Dezső. Távolmaradásukat kimenteték: Berényi Ü. Sándor és Pánczél Imre. Szentgyörgyi Gusztáv elnöki megnyitó beszédé-

ben kegyelettel emlékezett meg Vető János kartársunk elhunytáról. Emlékét és érdemeit jegyzőkönyvben örökítette meg a választmány. Dr. Krieger György főtitkár jelentette, hogy okt. 15-én Háberstroh Józseffel jelen volt a Polgári Iskolai Tanárok Országos Egyesületének közgyűlésén. Ezzel kapcsolatban közölte, hogy a státus ügyek szorgalmazásában együtt haladunk a polgári iskolai tanárokkal. Okt. 20-án az Egyesület új elnöksége tisztelgett ügyosztályunk vezetőjénél. A losonci közgyűlésen hozott határozatokat az elnökség végrehajtotta. A szükséges kérvényeket, felterjesztéseket november 23-án személyesen nyújtották be a VKM-hez. Sajnálattal jelenti, hogy gyógyepedagógiai oktatásügyünk tanítási-nevelési értékeiről és eredményeiről olyan egyének és körök is nagy tájékozatlanságban vannak, akiknek szava döntő jellegű ügyünk erkölcsi és anyagi természetű elbírálásában. Ezért szükségesnek véli felvilágosító propaganda megindítását. Ennek módozatairól az elnökkel és a szerkesztővel már megbeszélést folytatott. A munka keresztül viteléről annak idején jelentést tesz. A losonci kartársakat ki nevezésük alkalmából üdvözölte az elnökség. Pánczél Imre igazgató testmagasságmérő lapjainak további kiadását átengedte az egyesület nyomtatvány-alapjának. A tagok sorába való felvételüket kérték: dr. Gazdag Gyuláné, Kuczin István, Szöllőssy Sándorné, Tamás Lajos, Tamás Lajosné. Tanárképző Főiskolánk tanári testülete holnap ülést tart. Egyesületünk készséggel támogatja a tanári kart törekvéseinek elérésében, ha erre szüksége lenne. A főtitkári jelentéshez hozzászólva, Simon József szükségesnek tartaná, ha a felvidéki kartársak részére átképző tanfolyam tartása tárgyában keresné meg az elnökség az illetékes hatóságot. Az elnök közölte, hogy ilyen tanfolyam rendezése készülöben van. Ezután az elnök kihirdette a választmány határozatát, mellyel a jelentkezett öt kartársat az egyesület tagjai sorába felvette. Gáldy Andor egyesületi pénztáros jelentése szerint az egyesület pénzvagyona 274.37 pengő. A Szt. István jubileumi alap vagyona pedig 311.59 pengő. Györgyfy Ákos szerkesztő cikkek írására kérte, különösen a vakságügyi és az értelem- és erkölcsfogyatékoságügyi szakosztályokhoz tartozó kartársakat.

A siketügyi és beszédpedagógiai szakosztály 1939. november hó 25-én szakülést tartott Budapesten, a siketnémák állami intézetében. Az ülésen Szép József szakosztályi elnök elnökölt. Jelen voltak: Angyal József, Bács László, Biró Sándor, Cseresnyés Ferenc, Gáldy Andor, Gogola Aladár, Györgyfy Ákos, Háberstroh József, Hochrein Lajos, Istenes Károly, Kanizsai Dezső, Kerényi József, Krupa Pál, Kuczin István, Lovász Árpád, Salgó Elemér, Sándor Lajos, Schreiner Ferenc, Simon József, Siposs Jenő, Szentgyörgyi Gusztáv, Thüringer János, Ujvárosy József, Vida Lajos, Wolkóber János, Záborszky Árpád. — A szakülésen Wolkóber János váci siketnéma-intézeti tanár olvasta fel „Néhány gyakorlati megoldás a siketnéma nevelés-oktatás köréből” című értekezését.

Negyvenegy éves pedagógiai munkásságának tapasztalataiból adott gazdag és értékes gyűjteményt a siketnémákkal való beszélgetéshez. De nemcsak gyűjteményt adott az életre való beszélgetés köréből, hanem gyakorlati módon vetítette a hallgatóság elé azt az eljárást, amellyel a legelvontabbnak látszó kifejezési formákat is a siket növendékek öntudatosan használt szókincsévé avatta. Egy vérbeli siketnéma-intézeti tanár minden szakavatottsága és az ügynök igazi nagy szeretete jellemezte Wolkóber János lélekkel átértézt előadását. Mint a pályáját végtelenül szerető és attól könnyek közt megválni készülő érdemes tanár, állt az előadó a hallgatóság osztatlan figyelmének gyúpontjában. Előadása, tartalmi értékén felül, meleg lelkesedést, szívet-lelket megható maradandó benyomást gyakorolt a hallgatóságra. Felolvasásának lényegét ebben a rövid tanácsban összegezte: *Beszélgessünk a siketnémákkal!*

A felolvasást követő hozzászólások sorát *Schreiner Ferenc* nyitotta meg. Azt sajnálom, mondta, hogy a fiatal kartársak nincsenek itt. Kár, hogy nem látták, hogy a siketnéma oktatásért sírni is lehet! Az élet izes gyümölcsét adta Wolkóber. Ismeri a gyógypedagógiai oktatásügy minden ágazatát, de ezek között egy ágazat, a siketnémák oktatása az, ahol nem elégséges csak a megfontoltság, ide tűz kell! Megteremteni azt, ami embert alkot az emberből! Lélekkel kell befektetni erőket körmönfont megállapítások nélkül, művészettel, hozzáértéssel. Wolkóber felolvasásában mindezt megtalálta. Wolkóbernek az a megállapítása, hogy a siketnémák oktatásának két fő pillére a fonetika és a metodika, igaz és helytálló. *Simon József*: Minden tantárgy a beszédtanítást szolgálja. Wolkóber a Tantervet az élettel kapcsolta össze. Ezt mint tanulmányi felügyelő is, tapasztalta Wolkóber munkájában. A köznapi beszédformák tanításának Wolkóber a nagymestere. Ez pedig igen nagy érték. *Vida Lajos*: Az írás tanítás a legalsóbb fokon is a beszédtanítást támogatja. Nem lát veszélyt abban, ha a siketnéma gyermek együtt tanulja az írást a beszéd elemeivel. Wolkóber 40 évi működése után olyan előadást tartott, amely a legszebb önkritika. Köszöni Wolkóbernek ezt az órát, mellyel oly sok gyönyörűséget nyújtott. *Bíró Sándor*: Wolkóber Jánosban azt a jó embert köszönti, aki mostani felolvasásában is a változatlan jó embert vetítette elénk. *Kanizsai Dezső*: Wolkóber rajongó pedagógus. Minden szavából, sőt hangszínezetéből ez csendül ki. Az emberi korról nemcsak méisz, de bölcsesség is rakódik le az emberben. A jó ember a gyűjtött bölcseséget áttestálja embertársaira. Wolkóber is ezt tette, amikor életében szerzett tanításbeli tapasztalatait, munkája eredményeit felolvasásában reánk testálta. Wolkóber tud hangulatot teremteni, ezzel megnyitja a gyermek lelkét. Derű, szeretet jellemzi munkáját. Ez a közvetlenség, a jó fonetika és a jó metodika mellett, nagy érték. Érdemesnek vélné ezt a felolvasást szaklapunkban közölni, hogy azt minden kartárs megismerhesse. Kéri Wolkóbert, hogy egyéb tapasztalatait is írja meg. Éhesen várjuk.

írásait. *Wolkóber János*: Köszöni az elmondott elismeréseket és ismét azt mondja: beszéljünk a siketnémákkal! Felolvasását szívesen rendelkezésre bocsátja közlés végett. *Szép József elnök*: Köszöni Wolkóbernek ezt a szép alkalmat. Ez több volt, mint egyszerű előadás. Ez egy ünneplés volt. Ünneplése oktatásügyünknek, egy távozóban lévő tanártársunk részéről. A felolvasás kaleidoszkópszerűen mutatta oktatásunk drágaköveit, gyémántjait. Wolkóber az ő kedves virágjából, az egyszerű búzavirágból, nyújtott remek csokrot. Előadásának hangja, egy szép lélek csengése volt. Boldog siketnéma-intézeti tanár Wolkóber, aki nem rohanó száguldással, hanem az egyszerű kézikocsi lassú húzásával akarta szolgálni az ügyet s ezt valóban eredményesen szolgálta is.

A GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁROK Temetkezési Segélyegyesülete kéri a t. tagtársakat, hogy címük változását azonnal közöljék az egyesülettel (Budapest, XIV., Ajtósi Dürer-sor 39.), mert az ennek elmulasztásából származó hátrányokért és károkért az Egyesület semminemű felelősséget nem vállal. Egyúttal arra is figyelmeztetjük a tagtársakat, hogy az Alapszabályok 13. §-a szerint a hozzájárulási díjat mindenkor *legkésőbb* a halálesetet követő hónap 15-ig kell befizetni; mert aki ezt elmulasztja, a 16. §. rendelkezése szerint: „kiléptetnek tekintetik, kártérítést nem igényelhet s elhalálása esetén családja segélyben nem részesül.” *Közi*: Góts Ottó, titkár.

Küldjünk anyagot a magyar siketügyi és beszédpedagógiai múzeumnak!

A Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Országos Egyesülete Siketügyi és beszédpedagógiai szakosztályának 1939. évi április 25-én a Magyar Siketügyi és Beszédpedagógiai Múzeum létesítése tárgyában tett felterjesztésére a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter úr 1939. május 16-án kelt 62.981/1939. V. 2. ü. o. számú leiratával arról értesíti szakosztályunkat, hogy „nem tesz elvi észrevételt az ellen, ha az egyesület, illetőleg annak illetékes szakosztálya a magyar siketnéma-oktatásügyre vonatkozó történeti emlékeket összegyűjti és a váci kir. orsz. int. épületének erre a célra kijelölt helyiségében megőrzés végett elhelyezi. Megengedem továbbá — írja az idézett miniszteri rendelet —, hogy az egyesület a jelen rendeletre való hivatkozással megkeresse a siketügyi intézeteket és intézményeket a gyűjtemény anyagának adományozása és átengedése végett. Az anyag egybegyűjtése és elrendezése, valamint annak megőrzése és továbbfejlesztése az egyesület feladata lesz, ezekről tehát saját kebelében kell gondoskodnia.“

Szakosztályunk egyik szép célkitűzése éppen az, hogy a 137 éves tekintélyes és példát mutató szép multra visszatekintő magyar siketnéma-oktatás ügyére vonatkozó mindennemű történeti emléket egybe kívánja gyűjteni abból a célból, hogy azokat az elkallódástól megmentvén, a szaktudomány, a történeti kutatás és feldolgozás, a szakférfiak, az érdeklődők, az egyetemes magyar kultúra számára összegyűjtse, illetőleg hozzáférhetővé tegye.

A siketnémák váci intézete — mint a magyar siketnéma-oktatás anyaháza — már rendelkezik némi gyűjteménnyel saját házi múzeumában. Ez az anyag főleg az anyaház emlékéét öleli fel és mint ilyen, már szép anyaggal rendelkezik ahhoz, hogy a meglévőkhöz hozzágyűjtse valamennyi magyar siketnéma-intézet, iskola, hatóság, laboratórium, otthon, egyesület, kör stb. múzeális becesel bíró anyagát s ezzel megvalósítsa a „Magyar Siketügyi és Beszédpedagógiai Múzeum“ régi szép gondolatát.

Hogy ezt a szép célkitűzésünket megvalósíthassuk — fent idézett kultuszminiszteri rendeletre való hivatkozással — azzal a kéréssel fordulunk Kartársainkhoz, hogy szíveskedjenek hatáskörük területéről a siketüggyel (gyámolításával, sportjával stb.) és beszédpedagógiával vonatkozásba hozható mindenféle — egészen a multba visszanyúló időkig — okmányt, írást, képet, rajzot, fényképeket, metszeteket, nyomtatványt, kiadványt, értesítőt, könyveket, albumot, grafikont, tárgyakat, relikviákat, slöjdd munkákat, kézimunkákat, szerszámokat, műveket, stb., stb. taneszközöket, szerszámokat, vizsgálati eszközöket, a siketnéma-oktatásügy munkásaival vonatkozásba hozható bármiféle ábrázolatot, tárgyat, emléket, stb., stb.-t; tankönyveket, tankönyvpótló jegyzeteket, irodalmi munkákat, szemléltetési eredetiségeket, évi összefoglaló jelentéseket (igazgatói, szaktanácsai, szakfelügyelői, tanulmányi felügyelői, főigazgatósági, minisztériumi, stb. jelentéseket) évkönyveket; a tantestületek módszeres értekezleteinek előadmányait, jegyzőkönyveit, előadások szövegeit, szaklapokat, gyászlapokat; a dr. Bárczi-módszerrel foglalkozó magyar- és idegennyelvű jelentéseket, módszeres értekezleteket, tanismereteket, minden itt fel nem sorolt értéket szíveskedjenek eredetiben, vagy ha az nem lehetséges, akkor hiteles másolatban, letétként, avagy ajándékképpen rövid ismertető vagy magyarázó leírás (szöveg) kíséretében a siketnémák váci kir. orsz. intézetének igazgatóságához, a kifejlesztendő „Magyar Siketügyi és Beszédpedagógiai Múzeum“ címére és számára megküldeni.

Szép József szakosztályi elnök.

Tanárképző főiskolánk reformálásának kérdése.

A Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola tanári kara november hó 27-én értekezletet tartott. Az értekezlet keretében megvitatásra került a Főiskola jelenlegi állapota és további sorsa. A felszólalók előadásából kicsendült a Főiskola iránt megnyilatkozó féltő szeretet és az elért vívmányok megőrzése és átmentése. Egyébként különösképpen két szempont domborodott ki a mindvégig objektív

tárgyalás folyamán, az egyik, milyen alapra helyezkedik a Polgáriiskolai Tanárképző Főiskola a közelmúltban végrehajtott tanítóképző reformjával előállott új helyzettel szemben, illetőleg melyik lesz az a terület, ahonnan a Főiskola jövőben rekrutálni fogja hallgatóit. A másik, milyen legyen a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola szervezete a Polgáriiskolai Tanárképző Főiskola szervezetéhez viszonyítva, s honnan rekrutáljuk mi a képzés alanyait. Ha mélyebben beletekintünk a két tanárképző főiskola szervezetébe, csakhamar látni fogjuk, hogy célkitűzéseiket illetőleg lényegesen eltérnek egymástól. A Polgáriiskolai Tanárképző célja és feladata az egyes tudományágakban a tökéletes szakemberképzés, vagyis arra törekszik, hogy soraikból kiváló nyelvészek, historikusok, stb. kerüljenek ki; a gyógypedagógiai tanárképzés a jól megalapozott pedagógiai készültségre felépülő speciális szakismeretek nyújtására törekszik és e tárgykörben ugyancsak az alapos szakemberképzés képezi feladatát. Végeredményben a két főiskola külső keretei azonos vágányon haladnak. Az értekezlet az előadottak figyelembevételével egy hármastagú bizottságot delegált, amelynek feladata lesz alapos és minden részletre kiterjedő elaborátum elkészítése, amely magában foglalja a tanári kar álláspontját. Ezt az elaborátumot az összértekezlet fogja a felettes hatósághoz való eljuttatás előtt tárgyalni.

Az értekezlet a fentiekén túl foglalkozott a tanárképző megnyitásának kérdésével is, mert addig, amíg főiskolánk a tervezett új keretekben megkezdheti működését, előreláthatólag hosszabb időre lesz szükség, márpedig a tanárhány, amiként ezt Hochrein Lajos is szakszerűen kifejtette lapunk hasábjain, az ajtónkon dörmöböl. Elhatározta az értekezlet, hogy kellően indokolt beadvánnyal fordul a tanügyi főhatósághoz, amelyben nyomatékosan rámutat mindazon szempontokra, amelyek a Főiskolának működésbe állítását elengedhetetlenül szükségessé teszik.

Köszönettel adózik az értekezlet tanáregyesületünk érdemes elnökének azért a szíves megértő készségeért, hogy a fentebb vázolt nagyon fontos kérdésekben erkölcsi támogatását kilátásba helyezte.

Elnök az értekezleten elparentálta Vető János igazgatót, főiskolánk tanári karának egyik érdemes tagját. Megemlékezett arról, hogy főiskolánk igazgatója, *Dr. Tóth Zoltán* betegszabadságon van, remélhetőleg egészségi állapota mihamarabb visszatér. Bemutatta elnök a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak 46.804—1938. V. 2. ü. o. sz. rendeletét, amellyel 1937—38. tanév végén megtartott *utolsó* szakképesítő-vizsgálat jegyzőkönyvét, valamint az *ünnepeles tanáravatásról* szóló jelentést jóváhagyólag tudomásul vette. Kitiűnt a jelentésből az is, hogy a Főiskolára való felvételek 1935—1936. tanév óta szünetelnek, annak ellenére, hogy az igazgató ismételt előterjesztést tett és más oldalról is szorgalmazta a Főiskola megnyitását. (H. K.)

A vakok világából.

A VAKOK ORSZÁGOS MENHÁZ- ÉS SEGÉLYEGYLETE november hó 5-én felolvasó ünnepséget rendezett a Menház újpesti székházában. *Jankovich Lajosné*, a Menház alapítója saját életéből olvasott fel, mindvégig lebilincselő modorban. A felolvasást ének követte.

A VAKOK TÁRSASKÖRE november hó 19-én tartotta évi rendes közgyűlését a Vakokat Gyámoltó Orsz. Egyesület székházában. A közgyűlés a Vakok Szövetségével való egyesülés kérdését is napirendre hozta.

BOCSKAI IMRE ifjú zenetanárnak, a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete volt növendékének, hegedűre és zongorára írt zeneművét adta elő november hó 21-én a Zeneművészeti Főiskola Ifjúsági Segítő Egyesülete ez évi első hangversenyén. A szerzemény különösen a szerkesztés szabályosságával és következetes dallamvezetésével váltotta ki a közönség érdeklődését.

XII. PIUS PÁPA november 21-én magánkihallgatáson fogadta *Carlo Delcroix-t*, az olasz hadirokkantak egyesületének elnökét. Ez a hír bizonyára kellemes emlékeket idéz fel azoknál, akik *Herodek Károly és Füzesi Árpád* főiskolai tanárok vezetésével, 1935. júniusában Rómában megtekintették a hadirokkantak (köztük a vakok) klasszikus szépségű és pompás berendezésű székházát. Itt látható egyébként *C. Delcroix*-nek több szobrászati alkotása, amelyeket már világtalan állapotában készített.

HELYET A VAKOKNAK A GYÁRAKBAN! A vakoknak ösztönszerű vágyódása a nagy empóriumokban való elhelyezkedés. Így látjuk ezt Bécsben, Berlinben, Párisban és Londonban s ugyanazt tapasztaljuk Budapesten is. Már az 1931-ik évi new-yorki világkonferencián *Piere Villei*, a tudós világtalan professzor és a párisi Haüy-egyesület főtitkárának nagyértékű előadása kapcsán elhatározták, hogy a gépzene és egyéb muzsikális eszközök beállítása folytán, amilyen pl. a hangos mozi, a zenei képzést csak az igazán kiváló tehetséggel rendelkező vakokra fogják korlátozni. Helyébe a gyáripari foglalkoztatás vakok által is kultiválható ágazatait fogják lehetővé tenni élet-hivatás biztosítása szempontjából. Különösen a németbirodalmi vakok léptek fel komoly elhatározással. Bizottságot küldöttek ki, amelynek feladatát képezte, kifürkészni a gyárakban folyó munkatömkelegből azokat a részletmunkákat, amelyeket a vakok is végezhetnek. Aztán praktikus célkitűzések szem előtt tartásával az intéző körök jóakarató megfontolása mellett kieszközték, hogy nagyobb gyárakban, amilyen egyebek közt a *Siemens-Schuckert* gyár, ahol több ezer munkás dolgozik, bizonyos százalékarányban kötelező elhelyezést nyerjenek. Annyi tény és való, hogy a vakok részére eddig fenntartott és általuk művelt iparágak, amilyenek pl. a kosárfonás, kefekötés, székfonás, stb., bizonyos tekintetben háziipari jellegűknél fogva nem nyújthatnak mindenkinek biztos megélhetést. A gyári részletmunkákban több biztosítékot találunk a megélhetést illetőleg. A Vakokat Gyámoltó Egyesületek Országos Elnöksége tárgyalásai kapcsán szintén kitért a felvetett problémára és határozatilag kimondotta, hogy megkeresi a Gyáriparosok Országos Elnökségét. Ez a lépés meg is tétetett, de sajnos, *Chorin Ferenc dr.*, egyesületi elnök a kérelmet nem tartotta teljesíthetőnek. Pedig a beadványban egyelőre csak arról volt szó, hogy egy szakember vizsgálhassa meg a helyszínen, melyek

azok a részletmunkák, amelyeket a vakok a budapesti gyárakban végezni tudnának. Ugy véljük, hogy ezzel a kérdés véglegesen eltemetve nincsen. Elvégre minden tényezőnek tisztában kell lennie azzal, hogy a Vakok Országos Intézetében a növendékek kézügyesítésére azért fordítanak olyan nagy gondot, hogy őket is a termelő társadalom tagjai sorába beállíthassák; tisztában kell lennie mindenkinek azzal, hogy a látóképesség hiánya és elvesztése a mai kulturális és technikai viszonyok fejlettsége mellett nem identifikus fogalom a koldulással. Ha a dolog másképp nem megy, törvényben, vagy szabályrendeletekben kell a vakoknak gyárakba való bejutását lehetővé tenni.

Hirek.

Lapunk legközelebbi száma december 22-én jelenik meg. Cikkek, hírek beküldését december 15-ig kéri a szerkesztő.

HÁZASSÁG. Benyói urbanói *Benyovszky Erzsébet* és mokcsai haraszti *Haraszthy Kálmán*, a siketnémák debreceni intézetének tanára, november hó 4-én tartották esküvőjüket Eperjesen.

FARKAS MÁRIA kaposvári kartársunk 1939. november 16-án házasságot kötött Dr. soóki *Soóky Gábor* tanügyi s. fogalmazóval.

DR. LAHMANN GYÖRGY tanügyi s. titkár, a pécsi főigazgatóságon a gyógyeped. ügy szakelőadója, 1939. november 21—22-én meglátogatta a siketnémák kaposvári intézetét. A látogatást bezáró értekezleten nagy elismeréssel szolt az intézeti munkáról.

AZ ORSZÁGOS KÖZOKTATÁSI TANÁCS elnöksége 1939. okt. 30-án kelt iratában, a VKM. köszönetét és elismerését tolmácsolta *dr. Bárczi Gusztáv* igazgatónak, az 1934:XI. tc. végrehajtásával kapcsolatos munkálatok elkészítésében való buzgó és eredményes részvételért. (7398—1939. eln. sz. r.) Dr. Bárczi Gusztáv készítette el t. i. a középiskolák átszervezési munkálatainak egészségügyi vonatkozású részét.

A BUDAPESTI ÁLLAMI GYÓGYPEDAGÓGIAI Nevelő Intézetben látogatást tettek szeptember és október hónap folyamán: *Imre Sándor* egyetemi tanár, *Noszlopi László* egyetemi m. tanár és *Háros Antal*, a budapesti székesfővárosi iskolák szakfelügyelője. Ezenkívül felkeresték az intézetet az Isteni Szeretet leányairól elnevezett Szent Margit intézet tanítónőképzőjének V. éves hallgatói, valamint az esztergomi és a miskolci tanítóképző V. éves hallgatói.

A BUDAPESTI NÉPMŰVELÉSI BIZOTTSÁG munkaterve keretében, a főváros felnőtt siketnémái részére, ismeretterjesztő előadások tartatnak min-

den héten csütörtök este 7 órakor, a siketnémák állami intézetének tornatermében: VIII., Festetics-utca 3. szám. A vetítettképes előadások tartását az állami siketnéma-intézet tanárai vállalták. Az előadássorozat megszervezője és vezetője Györffy Pál tanár.

TÖRÖK SÁNDOR szegedi siketnéma-intézeti igazgató betegsége miatt, az intézet igazgatói teendőit Gábor Lajos c. igazgató végzi.

ÁBRAHÁM JÁNOS szegedi kartársunkat az újszegedi egyházközség tanácsstaggá választotta.

FARKAS JÁNOS szegedi siketnéma-intézeti nevelő-tanár, ebbeli állásáról lemondott, mert a székesfővárosnál kapott beosztást.

A VKM. DALIK ILONA ÉS DÁVID KLÁRA nevelőtanárokat, a siketnémák szegedi intézetéhez az 1939—1940. tanévre, a szokásos illetményekkel alkalmazta.

KOVÁCS ZOLTÁN szegedi siketnéma-intézeti kartársunk, nagyon jól használható szemléltető dobozokat tervezett és készített a természetrajz tanításához. Ezeket a dobozokat már több gazdasági iskolában, gimnáziumban és a szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolában is használják. Gyógy-pedagógiai intézeteink azonban még mindig nem szerezték be teljes számban ezeket a dobozokat, pedig Kovács tanártársunk elsősorban a mi oktatási ágazatunk részére állította össze szemléltető sorozatát. Ahol már használják, a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak e szemléltető eszközök pedagógiai értékéről és használhatóságáról. Ezeket a dobozokat magunk is ismerjük s így jó lélekkel ajánljuk intézeteink igazgatóságainak figyelmébe, beszerzés végett.

A KAPOSVÁRI SIKETNÉMA INTÉZET tanári testülete, *László Géza* igazgató indítványára, egyhangúlag elhatározta, hogy az intézet összes terméiben kifüggeszti a keresztet. Ez az elhatározás f. évi november 25-én megható ünnepség keretében valósult meg. A növendékek által készített keresztet *Dr. Kiss György* prépost-plébános szentelte meg, majd megindító beszéd keretében elhelyezte az első keresztet az ünnepség színhelyén, a tornateremben. Végezetül *László Géza* igazgató mondott beszédet a kifüggesztett keresztnek jelentőségéről.

„MIT TANULHAT A NORMÁL PEDAGÓGIA A GYÓGYPEDAGÓGIÁTÓL” címen *Dr. Bárczi Gusztáv* igazgató a felvidéki tanítószék átképző tanfolyamán folytatólagos előadásokat tartott. Az előadó ezért a VKM.-től köszönő és elismerő iratot kapott.

A SIKETNÉMÁK DEBRECENI INTÉZETÉVEL kapcsolatos hibásbeszédűk tanfolyama f. é. nov. hó 6-án megnyílt. A tanfolyamon *Kiss Vera* és *Pocskay László* nevelőtanárok tanítanak.

SZÖNYEGCSÖVÉS A SIKETNÉMÁK DEBRECENI INTÉZETÉBEN. A debreceni intézet igazgatósága a múlt tanév folyamán kérést intézett a M. Kir. Iparügyi Minisztériumhoz 2 drb. szőnyegcsomózó állvány és 2 drb. szövöberendezés adományozása iránt. A szőnyegcsomózó állványt a nyár folyamán

megkapta az intézet s azon folyik is már a munka. A szövöszéket is felállította a helybeli Iparfelügyelőség, de ahhoz hiányzik még néhány alkatrész s emiatt a szövést csak későbbi időben lehet megkezdeni.

KOVÁCS MÁRIA okl. tanítónő a gyulai gyógypedagógiai intézetben 1939. évi november hó 15-én kezdte meg nevelőtanítónői szolgálatát. Alkalmazását a szegedi tankerületi királyi főigazgatóság az 1.078—1939—40. számú rendelettel tudomásul vette s egyben közölte az intézet igazgatóságával, hogy a nevelőtanítónő nem tagja a tantestületnek, annak ülésein részt nem vehet, szolgálatáról minősítést és bizonyítványt nem kap. Ha azonban őt is érintő nevelési kérdéseket tárgyal a tantestület, ez időre behívható az ülésre, s annak idején, amikor alkalmazásától megválík, részére igazolvány lesz kiállítandó, hogy nevelői idejét és minőségét pályázatoknál igazolhassa.

A GYULAI GYÓGYPEDAGÓGIAI INTÉZET állami ellenőrzés alatt álló baromfitelepe, a Vác és Vidéke Fajállattenyésztőinek Egyesülete 1939. évi november 3—6-ig Vácon tartott Országos Kisállatkiállításán, 3 kendermagos baromfival vett részt. A bírálók ezeket minőségük szerint 2 II. és 1 III. díjjal osztályozták, s ennek elismeréseként az intézet részére 2 ezüst s 1 bronzéremet és az osztályozást igazoló okleveleket adtak ki.

FÉLÁRU VASUTIJEGY. Egyszeri utazásra szolgáló féláru vasúti menetjegy váltására jogosító igazolvány-szelvényeket ad a m. kir. Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium azon okleveles tanárok, tanítók számára, kik nyilvános jogú tanintézet alkalmazásában állanak és arcképes igazolványra még nem igényjogosultak. Bélyegmentes rövid kérelemhez az intézet igazgatójának az alkalmazást igazoló hivatalos irata csatolandó. A háromhónapi időre érvényes igazolvány meghatározott útvonalra, oda- és visszautazásra kérendő. A minisztérium egy héten belül elintézi a kérelmet s az igazolvány ára fejében postai utánvételezéssel 1 pengő 95 fillért szed be a kérelmezőtől.

Közli: *Pánczél Imre.*

A KIR. MAGY. PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM gyermekklinikája november 23-án kelt körlevelében arról értesítette főiskolánkat, hogy az egyetemi gyermekklinikai szegénységi bizonyítvánnyal rendelkező szegénysorsú betegek számára pedagógiai tanácsadó-rendelést létesített, ahol a betegek számára nevelési kérdésekben, mozgási és beszédzavaroknál tanácsal szolgál. A rendelés elfogad nevelési kérdésekben ú. n. „rosszulnevelt”, „neuropathiás”, „rosszevők”, „rosszstanulók”, vagyis azon gyermekeket, akik környezetükhöz tökéletlenül alkalmazkodnak.

AZ AQUINOI SZENT TAMÁS TÁRSASÁG, amely a keresztény bölcsélet népszerűsítését szolgálja, több neves filozófus és egyetemi tanár közreműködésével a központi papnevelő-intézet előadó-termében színvonalas előadásokat rendez. Ezen előadások keretében december hó 13-án dr. Schnell János *Az ember élettani adottságai* címen tart előadást.

HIBA IGAZÍTÁS. Lapunk folyó évi 8-ik számában azt írtuk, hogy *Katona Géza soproni siketnéma-intézeti tanár* bízott meg a pestvármegyei népművelés vezetésével. Készséggel igazítjuk ki ezt a híradásunkat úgy, hogy *Katona Géza* sohasem volt soproni siketnéma-intézeti tanár, hanem a kecske-

méti kisegítő iskola igazgatói tisztségéből került annak idején a népművelés-
ügyhöz.

AZ ORSZ. POLGÁRI ISKOLAI TANÁREGYESÜLET november hó
17-én nyitotta meg emlékmúzeumát és azt az emlékkiállítást, amelyet Kom-
játhy Jenő emlékeiből állított össze. A kiállítás december végéig lesz nyitva
és érdemes a megtekintésre.

A LOSONCI KÖZGYŰLÉSÉRŐL közölt tudósításunkból kimaradt az,
hogy a közgyűlés az egyesület jegyzőjévé Biró Sándor váci siketnéma-intézeti
tanárt választotta meg.

GYENES I.: „A RITMUS-ÓVODA”. Ezzel a címmel, újszerű könyvecske
jelent meg a gyermekek ritmusérzékének fejlesztésére. A 148 rajzzal ellátott
mű sok-sok változatban nyújt kellemes lehetőséget a ritmus-formák gyakor-
lására. Azokban az iskolákban és intézetekben, melyekben a növendékek fo-
gyatékosága nem a halláshiányból származik, véleményünk szerint haszon-
nal alkalmazható Gyenes I. módszere. A könyv a szerzőnél rendelhető meg:
Bpest, VII., Nagyatádi Szabó-utca 18.

Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Országos Egyesülete

Elnök: Szentgyörgyi Gusztáv váci kir. orsz. siketnéma-intézeti igazgató. Telefon: Vác 16.

Társelnökök: Szép József c. gyógyped. igazgató, Vác, Schreiner Ferenc c. gyógyped. igazgató, Budapest, Pánczél Imre igazgató, Gyula.

Ügyész: dr. Schannen Béla ügyvéd, Bpest, XIV., Thököly-út 112.

Főtítkár: dr. Krieger György budapesti áll. siketnéma-intézeti tanár. VIII., Mosonyi-u. 6.

Jegyző: Biró Sándor váci kir. orsz. siketnéma-intézeti tanár.

Szerkesztő: Györgyfy Ákos budapesti áll. siketnéma-intézeti tanár. VIII., Festetics-u. 3.

Kiadó: Györfly Pál budapesti áll. siketnéma-intézeti tanár. VIII., Festetics-u. 3.

Pénztáros: Gáldy Andor budapesti kir. orsz. vak-intézeti tanár. XIV., Ajtósi Dürer-sor 39.

Ellenőr: Ujvárosy József budapesti áll. siketnéma-intézeti tanár.

Számvizsgálók: Fizáry Bódog budapesti kir. orsz. vak-intézeti tanár, Magyar László a budapesti nagyothallók-intézetének tanára, Révász Kálmán budapesti áll. gyógypedagógiai nevelő-intézeti tanár.

A választmány tagjai: Rendes tagok: Bács László, Berényi Ü. Sándor, Erdélyi József, Hochrein Lajos, Kanizsai Dezső, Krupa Pál, László Géza, Lett József, Rédiger Károly, Schulmann Adolf, Simon József, Tinschmidt Ernő, Tóth Árpád, Vida Lajos, Wayán Ferenc, Záborszky Árpád a siketnéma szakoktatás képviselőjében, Góts Ottó, Háberstroh József, Joó Sándor, Schnitzl Gusztáv, dr. Tóth Zoltán, Vajda Lajos, Zsenaty Dezső a vakok szakoktatása képviselőjében. Dr. Baranyay Géza, Berényi Ferenc, Kádas György, Kerényi József, Láng István, Libucz József, Vargha Béla az értelem- és erkölcsi fogyatékosok szakoktatása képviselőjében. Póttagok: Gogola Aladár, Gresz József, Hórváth Frigyes, Szabó Gyula, Tóth Ferenc, Végh Ferenc.

Pénzküldemények: Gáldy Andor címére, Bpest, XIV., Ajtósi Dürer-sor 39. sz., *Cikkek, hírek, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek, kiadványok:* Györgyfy Ákos címére, Bpest, VIII., Festetics-u. 3. sz. küldendők.

A Magyar Gyógypedagógiai Tanárok Országos Egyesülete szakosztályai:

1. *Siketügyi és beszédpedagógiai szakosztály.* Elnöke: Szép József c. igazgató, Vác.

2. *Vakságügyi szakosztály.* Elnöke: Schreiner Ferenc c. igazgató, Budapest.

3. *Értelem és erkölcsi fogyatékoságügyi szakosztály.* Elnöke: Pánczél Imre igazgató, Gyula.

*Karácsonyi ajándéknak,
ifjúsági olvasmányknak,
tankönyvnek is megfelel a*

Történelem

a siketnémák intézetei VII.
osztályos tanulói számára

Á R A : 6 0 F I L L É R .

Történelem

a siketnémák intézetei VIII.
osztályos tanulói számára

Á R A : 8 0 F I L L É R .

Mindkettőt írta: ZSEMBAI FERENC, váci
siketnéma -intézeti tanár.

Kiadta: A siketnémák váci királyi országos inté-
zetének tanári testülete.

Megrendelhető: A Siketnémákat Gyámoltó Egye-
sület Elnökségétől, **Vácon.**

